

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2018

Markéta Holá

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Vývoj nezávislosti českého tisku od roku 2013 do roku
2017 v kontextu úrovně demokracie a střetu zájmů**

Bakalářská práce

Autor práce: Markéta Holá

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. Kamil Švec, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 9. 5. 2018

Markéta Holá

Bibliografický záznam

HOLÁ, Markéta. *Vývoj nezávislosti českého tisku od roku 2013 do roku 2017 v kontextu úrovně demokracie a střetu zájmů*. Praha, 2018. 68 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologie. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Kamil Švec, Ph.D.

Rozsah práce: 147 266 znaků (včetně mezer)

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem nezávislosti českého tisku v kontextu úrovně demokracie a střetu zájmů. Sledované období začíná rokem 2013, kdy podnikatel a budoucí politik Andrej Babiš koupil mediální dům MAFRA. Od té doby je pozorovatelný nárůst jeho vlivu a značná kumulace moci. Jelikož je Andrej Babiš aktivní ve vrcholné politice, hovoří se ve spojení s jeho osobou i o střetu zájmů a o potenciálním ohrožení kvality demokracie a svobody tištěných médií. Autorka zkoumá obecný vztah médií a demokracie, kvalitu demokracie v České republice, dále historii českých médií spojenou s mediální legislativou a vlastníky českých tištěných médií. Prostor je věnován i problematice střetu zájmů a politickým aktivitám Andreje Babiše. Podstatnou část práce tvoří roční zprávy o svobodě tisku v ČR od nezávislé organizace Freedom House, které jsou prezentovány v páté kapitole. Prostřednictvím těchto zpráv je zhodnocen stav nezávislosti českého tisku a spolu s tím poskytnuty odpovědi na výzkumné otázky, jestli česká tištěná média v otázce nezávislosti upadají a jestli mají vliv na úroveň demokracie.

Annotation

This bachelor thesis deals with the development of the independence of Czech print media in the context of the level of democracy and conflict of interest. The reported period starts in 2013 when tycoon and future politician Andrej Babiš bought a Czech media group MAFRA. Since then, the increase of his influence and the concentration of power have been visible. Because of Babiš's high-profile political activity, there is a suspicion that he might represent a threat to the quality of Czech democracy and that he has the conflict of interest. The author of this thesis examines a relationship between democracy and media, the quality of democracy in the Czech Republic, the history of Czech media including media legislation and the owners of Czech print media. A space is also given to the term „conflict of interest“ and to Babiš's political career. The fifth chapter of this thesis is consisted of annual reports on the freedom of the Czech press released by an independent watchdog organization Freedom House. These reports give a detailed look at the state of the independence of Czech print media. Along with this information research questions are answered.

Klíčová slova

Nezávislost tisku, Česká republika, úroveň demokracie, střet zájmů, Andrej Babiš, Freedom House, vlastnictví médií

Keywords

Freedom of the press, Czech Republic, level of democracy, conflict of interest, Andrej Babiš, Freedom House, media ownership

Title

Development of the independence of Czech press from 2013 to 2017 in the context of the level of democracy and conflict of interest

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Kamilu Švecovi, Ph.D. za cenné rady a trpělivost při konzultacích.

Obsah

Úvod.....	2
1 Definice pojmu demokracie	5
1.1 Vztah médií a demokracie.....	8
1.2 Kvalita demokracie v České republice.....	12
2 Vlastnictví tištěných médií v České republice	18
2.1 Vývoj médií v 90. letech a mediální legislativa	18
2.2 Vlastnictví českých tištěných médií po roce 2005 do současnosti a politická orientace čtenářů.....	23
3 Sřet zájmů a novela zákona o sřetu zájmů	30
3.1 Přijímání novely zákona o sřetu zájmů	31
4 Andrej Babiš a potenciální ovlivňování obsahu tisku	34
5 Organizace Freedom House	37
5.1 Metodologie organizace Freedom House.....	38
5.2 Měření nezávislosti českého tisku v letech 2013 až 2017 dle Freedom House.....	40
5.2.1 Rok 2013	40
5.2.2 Rok 2014.....	41
5.2.3 Rok 2015	43
5.2.4 Rok 2016	44
5.2.5 Rok 2017	45
5.3 Další statistiky nezávislosti českého tisku do r. 2017	47
Závěr	49
Summary	52
Použitá zdroje.....	53
Teze bakalářské práce	63
Seznam příloh.....	66
Přílohy.....	67

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá otázkou nezávislosti českého tisku v kontextu úrovně demokracie a střetu zájmů. Jedná se o aktuální téma, jež rezonuje českou společností a které se začalo dostávat do popředí veřejné debaty poté, co v roce 2013 podnikatel a budoucí politik Andrej Babiš zakoupil mediální dům MAFRA. Od té doby se dá pozorovat vzestup jeho vlivu a značná kumulace moci, která představuje hrozbu pro nezávislost nejen českého tisku, ale i nezávislost celých českých médií, a tím pádem i ohrožení směřování české demokracie.

Toto politické téma autorka považuje za důležité ke zpracování i z toho důvodu, že je zásadní z hlediska vedení další politické diskuze a možného dopadu na vnímání svobody českých médií i na mezinárodní scéně. Téma této bakalářské práce je velmi komplexní, ale autorka má za cíl jednotlivé složky práce jako například definice pojmů demokracie, střet zájmů a rozbor vlastnictví médií zasadit do problematiky nezávislosti tisku a přinést tak ucelený pohled na kvalitu demokracie v České republice. Ve svém zkoumání se autorka zaměřuje na tištěná média.

Cílem této bakalářské práce je tak analýza vývoje nezávislosti českého tisku v kontextu kvality demokracie od roku 2013 do roku 2017 a z toho vyplývající zjištění, jestli je narušována nezávislost českého tisku, a tudíž ohrožována demokracie. Pro tuto práci je důležitý rozbor jednotlivých měření nezávislosti tisku organizace Freedom House, kterým je vyhrazena příslušná kapitola. K cíli bakalářské práce by autorka chtěla dojít zodpovězením dvou výzkumných otázek: „Pozorujeme od roku 2013 úpadek českých tištěných médií v kontextu jejich nezávislosti?“ a „Mají česká tištěná média a jejich vlastníci vliv na úroveň demokracie?“ V bakalářské práci autorka pracuje s hypotézou, že dochází k ovlivňování českého tisku a k narušování jeho nezávislosti.

Metodologicky je práce koncipována jako případová studie založená na deskripci a je rozdělena na dvě části, teoretickou a analytickou. První část práce se zabývá definicemi pojmů demokracie a střet zájmů, je zde rozebrána historie vlastnictví tištěných médií v České republice a vliv Andreje Babiše. V druhé, analytické části práce je definována metodologie organizace Freedom House, týkající se přístupu k měření nezávislosti tisku. Tato část obsahuje shrnutí a vyhodnocení měření Freedom House pro Českou republiku v letech 2013-2017 i další statistické údaje ze zdrojů typu Reportéři

bez hranic a Economist Intelligence Unit a na základě získaných zjištění z měření Freedom House a dalších zdrojů i vyhodnocení toho, zda Andrej Babiš či jiní vlastníci médií regulují obsah tisku a snižují tak úroveň české demokracie.

Práce je členěna na několik kapitol zaštiťujících hlavní témata práce a dále také na podkapitoly, jež rozvíjejí dané kapitoly. Práce tedy obsahuje kapitolu o definici demokracie a důležité podkapitoly o vztahu médií a demokracie a kvalitě demokracie v ČR. Následuje sekce zaměřená na vlastnictví tištěných médií, jejich historii vč. mediální legislativy a současný stav. Třetí kapitola je zaměřena na problematiku střetu zájmů, na novelu zákona o střetu zájmů a její přijetí na politické scéně. Čtvrtá kapitola se věnuje politickým aktivitám Andreje Babiše a tomu, jak je jeho vliv vnímán v zahraničí a v tuzemsku. Poslední pátá kapitola je orientována na organizaci Freedom House. Je zde definována role této organizace, její metodologie a v podkapitolách pak zhodnocen stav nezávislosti tisku v České republice ve zprávách Freedom House pro roky 2013 až 2017. Tato organizace každoročně hodnotí stupeň svobody tisku 199 zemí a teritorií. Každá země získává počet bodů od 0 (největší svoboda tisku) do 100 (nejmenší svoboda tisku) na základě 23 otázek, které posuzují svobodu médií z mnoha aspektů, jimž se autorka v příslušné části práce věnuje. Měření z let 2013 až 2017 jsou klíčová pro analytickou část práce.

V závěrečné části práce jsou autorkou zhodnoceny získané poznatky. Závěr práce obsahuje shrnutí a odpovědi na obě výše zmíněné výzkumné otázky. Autorka si je vědoma komplexnosti tohoto tématu, snaží se ale přinést ucelený a objektivní pohled na věc širokou analýzou českých i zahraničních zdrojů. Veškeré závěry jsou tak výsledkem analýzy těchto zdrojů, které jsou uvedeny na konci bakalářské práce.

Bakalářská práce vychází z řady publikací, mezi které patří například kniha *O demokracii: průvodce pro občany* od uznávaného amerického profesora politologie Roberta A. Dahla, která přispívá do úvodní kapitoly o demokracii. Tato kniha je ideálním zdrojem pro seznámení se s historickým vývojem demokracie i pro širokou veřejnost, jak ostatně napovídá samotný podnázev díla. Kniha vysvětluje, co demokracie je, zabývá se politickou a skutečnou rovností a mapuje příznivé i nepříznivé podmínky pro demokracii.

Důležitou a aktuální knihou pro pochopení vztahu médií a demokracie je kniha *Média a demokracie v 21. století: Hledání nových modelů* od polského politologa a publicisty Karola Jakubowicze. Dílo, které v českém překladu vyšlo v roce 2017, bylo pro účely této bakalářské práce nezastupitelným zdrojem informací o komplikovaném vztahu médií a demokracie. Jakubowicz zde shrnuje úkoly médií v demokracii, hodnotí

krizi demokracie, jež se zdá být v současnosti globálním problémem, a mluví i o vlivu podnikatelů na demokracii. V kapitole o vztahu médií a demokracie autorka dále představila tři mediální systémy dle známého díla *Systémy médií v postmoderním světě* od Daniela C. Hallina a Paola Manciniho.

Přínosem pro práci byla i kniha *Politika a média v konzumní společnosti* od Vlastimila Růžičky, která popisuje roli médií ve veřejné politice. Do kapitoly o kvalitě české demokracie autorka čerpala převážně z knihy *Kvalita demokracie v České republice* od Stanislava Balíka a kolektivu autorů. Tato kniha z roku 2016 byla cenným podkladem pro stejnojmennou podkapitolu této bakalářské práce, v níž autorka shrnuje, co ovlivňuje kvalitu české demokracie, jelikož kniha popisuje pohledem několika autorů všechna slabá místa české demokracie.

Studie *Vliv vlastnictví médií na jejich nezávislost a pluralitu* od mediálního analytika Milana Šmída byla pro autorku klíčová. I přes to, že byla vydána v roce 2004, obsáhle a zároveň věcně informuje především o vlastnické historii českých tištěných médií, a to včetně vývoje mediální legislativy, privatizace médií a příchodu zahraničních investorů na český trh.

Dalším důležitým pojítkem této práce je problematika střetu zájmů, která se v rámci tématu práce vztahuje hlavně na Andreje Babiše, a proto je jedním ze zdrojů bakalářské práce *Zákon č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony* ze Sbírký zákonů z roku 2017. Výše jmenované materiály tak tvořily hlavní zdroj pro vypracování první, teoretické části práce.

Hlavním zdrojem pro druhou část práce byly webové stránky organizace Freedom House¹, z nichž autorka vychází v páté kapitole této práce. Tyto webové stránky obsahují množství aktuálních grafů, tabulek a statistik, které jsou vysoce cenné pro závěry této bakalářské práce. Práce vychází i z široké škály internetových zdrojů, které byly důležitým podkladem práce i s ohledem na aktuálnost zkoumaného období. Autorka tedy čerpala např. z internetových stránek *IHNED.cz*, *iDNES.cz*, *Lidovky.cz* a z mnoha dalších. Literatura a internetové zdroje o dílčích tématech tvořících tuto bakalářskou práci jsou ve světě i v České republice poměrně hojně zpracovány, proto autorka vychází z velkého množství zdrojů.

¹ Freedom House [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/>

1 Definice pojmu demokracie

Pojem demokracie má mnoho definic a pojetí, proto je možné říci, že se nedá jednoznačně charakterizovat. Původ tohoto pojmu je řecký, konkrétně vychází ze slova *démokratiá*, jež je spojeninou slov *démos*, tedy lid, a *kratein*, tedy vládnout. Těmito pojmy se zevrubněji zabývá například Joseph A. Schumpeter ve svém díle *Kapitalismus, socialismus a demokracie*². Nejjednodušší definicí demokracie, jež se opírá o rozbor původního významu *démokratiá*, by tak bylo, že demokracie rovná se vláda lidu. Co vlastně znamená vláda lidu a jaká je její ideální podoba, to je předmětem debat filozofů a politologů napříč historií. Klasickým dílem vhodným pro bližší seznámení se s problematikou demokracie je *Demokracie v Americe* od politického myslitele Alexise de Tocquevilla, který demokracii obecně vytýká potlačování svobody ve jménu rovnosti a s tím související demokratický despotismus.³ Rozdílné pohledy na demokracii jsou shrnuty a rozebrány v mnoha teoriích demokracie. Teorie demokracie tak představují teoretický rámec toho, jak lze jednotlivá rozdílná pojetí demokracie rozebírat, a zároveň poskytují popis jejich silných a slabých stránek, a to mimo jiné i prostřednictvím základního rozdělení na normativní, empirické a funkční teorie demokracie. Teoriím demokracie se dále podrobně věnoval například světoznámý italský politolog Giovanni Sartori.⁴

Dle politologa Benjamin Barbera například nic takového jako demokracie neexistuje, protože existují pouze demokracie různých typů, ke kterým vedou různé cesty.⁵ Rozšířenou domněnku o tom, že demokracie má mnoho forem, potvrzuje i výzkum amerických politologů Davida Colliera a Stevena Levitskyho, kteří ve svém bádání napočítali více než sto „demokratických s adjektivy“, mezi které se například řadí přívlastky typu fasádová, nedokonalá či populistická.⁶ Těmito a mnohými dalšími pojmy jsou rozváděny a popisovány odchylky od vzoru liberální demokracie, čímž následně vzniká skutečně široká škála demokracií.

² SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-732-5044-6.

³ TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*. Praha: Academia, 2000, s. 194. ISBN 80-200-0829-2.

⁴ SARTORI, Giovanni. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, 1993. ISBN 80-7115-049-5.

⁵ BARBER, Benjamin R. *The ambiguous effects of digital technology on democracy in a globalizing world* [online]. Heinrich Böll Stiftung, 2002 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.wissensgesellschaft.org/themen/demokratie/democratic.pdf>

⁶ DAVID, Collier a Steven LEVITSKY. Democracy with Adjectives: Conceptual Innovation in Comparative Research. *World Politics* [online]. Cambridge University Press, 1993, (3), 430-451 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25054009>

Obecně je ale možné demokracii rozdělit na dva základní typy dle podílu lidu na vládě, a to na přímou demokracii a nepřímou demokracii, nebo také jinak řečeno zastupitelskou či reprezentativní. Přímá demokracie se vyznačuje svým jednostupňovým principem vládnutí, kdy na prvním místě je svrchovanost lidu, a tedy vykonávání moci přímo bez reprezentantů a jejich vlivu. Vůle lidu je tedy přímo aplikovaná do rozhodovacího procesu. V tomto pojetí přímá demokracie jako státní zřízení tehdejšího *polis* (tedy města či městského státu; zde můžeme uvést například nejznámější městský stát Athény) fungovala v klasickém období antického Řecka. Politického života v Athénách, a tedy participaci na přímé demokracii, se ale mohl účastnit pouze občan. Občany s možností participace v Lidovém sněmu byla čtvrtina z přibližně 250 000 obyvatel Athén, jelikož pro občanství v Athénách bylo třeba být svobodným mužem starším 21 let. Z podílení se na věcech veřejných tak byli exkludováni cizinci, ženy a otroci (otroctví bylo žádoucí, protože díky němu měli občané čas podílet se na politickém rozhodování).⁷

Dnešní moderní pojetí přímé demokracie je odlišné, protože převážně zapojuje prvky přímé demokracie, jako je například referendum, do zastupitelské demokracie. Zastupitelská, tedy nepřímá demokracie, je vícestupňový typ demokracie, který spočívá ve vykonávání moci lidu prostřednictvím jím legitimně volených zástupců. Tento typ demokracie je jednou z nejrozšířenějších forem vlády po celém západním světě, přičemž odlišnosti spočívají v dalším státním zřízení založeném na historickém vývoji a uspořádání té které země, a proto je například Velká Británie konstituční monarchií, Spojené státy americké federativní prezidentskou republikou a Česká republika parlamentní republikou.⁸

Klíčové prvky pro charakteristiku demokracie ve 20. a 21. století shrnul na základě kritérií Roberta Dahla uznávaný nizozemský politolog Arend Lijphart, a to následovně: O demokratický systém jde tehdy, pokud mají občané zaručeno aktivní i pasivní volební právo, tedy právo volit a být volen. Dále mohou-li se političtí zástupci svobodně ucházet o podporu a je zajištěna volná soutěž politických stran, také pokud jsou volby svobodné a spravedlivé, dále existuje-li svoboda projevu a právo na svobodné shromažďování a v neposlední řadě je třeba dodržet a umožnit přístup k alternativním

⁷ DAHL, Robert A. *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál, 2001, s. 13-28. ISBN 80-7178-422-2.

⁸ LOEPER, Antoine. Cross-border externalities and cooperation among representative democracies. *European Economic Review*, 2017, 91, s. 180-208.

informačním zdrojům, a konečně závislost institucí, disponujících politickou mocí, na hlasech voličů.⁹

Z hlediska kvality demokracie je důležité hlídat hned několik aspektů. Je tedy například nezbytné prohlubovat demokracii stejně jako je žádoucí prosazovat reformy, které vedou k navyšování kvality demokracie a k pevnější konsolidaci této formy vlády. V neposlední řadě je pak zásadní reformovat i dlouholeté demokracie ve vyspělých státech světa, aby byl vyřešen problém spočívající v narůstající nespokojenosti ve společnosti a v nárůstu deziluzí.¹⁰ V současné době je v mnoha demokratických zemích světa pozorován trend, jenž spočívá v klesající důvěře veřejnosti v politickou reprezentaci a v politické strany. Tato skutečnost se váže k představě obyvatel, že vlády a demokratický systém jako takový je prostoupen korupcí, a tudíž se zvyšuje celospolečenská nespokojenost. Potenciální krize demokracie na české scéně tak není výjimkou, ale spíše potvrzením celosvětového trendu. Aby demokracie byla kvalitní, musí podle Diamonda a Morlina veřejnosti zajišťovat vysoký stupeň svobody, politickou rovnost a také kontrolu veřejné politiky a zákonodárců prostřednictvím stabilních institucí, které budou legitimní, a především dostatečně funkční v praxi.¹¹

Další neméně důležitou složkou pro upevňování a zajišťování demokracie, jež naopak s postupem globalizace a digitalizace nabírá na síle, jsou média. Těm se v Polsku přezdívá „čtvrtá moc“, ve Spojených státech amerických se o nich referuje jako o „čtvrté oblasti moci“ a ve Velké Británii jako o „čtvrtém stavu“. Existuje zde také tzv. pátý stav, jenž označuje alternativní novináře a blogery, kteří se vymezují vůči hlavnímu mediálnímu proudu a směřování.¹² Vztahu médií a demokracie bude věnována následující sekce.

⁹ LIJPHART, Arend. *Patterns of democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven: Yale University Press, 1999, s. 48-49. ISBN 0300078935.

¹⁰ DIAMOND, Larry a Leonardo MORLINO. *Assessing the quality of democracy*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2005, s. 9. ISBN 9780801882876.

¹¹ *Ibid.*, s. 11-12.

¹² JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: Hledání nových modelů*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 10. ISBN 978-80-210-8449-0.

1.1 Vztah médií a demokracie

Dle amerického mediologa Jamese Careyho je provázanost médií a demokracie natolik pevná, že jedno nemůže existovat bez toho druhého. Podle něj platí, že kde není žurnalistika, není ani demokracie, protože oba tyto pojmy jsou pojmenováním téhož.¹³ Podle švédského profesora Petera Dahlgrena jde o koncepci „dvojitě demokratizace“, která zachycuje vztah mezi občanskou společností a státem. K patřičnému plnění role médií v demokracii je třeba, aby fungoval demokratický systém, který k tomu vytváří podmínky. Tímto způsobem média i politický systém vzájemně ovlivňují svoji demokratizaci, a proto demokratická média potřebují demokratický stát a naopak.¹⁴ Toto stanovisko rozvádí Carey myšlenkou, že novináři nemohou být nestranní a nezávislí v otázce demokracie, protože demokracie je základní podstatou jejich práce a bez ní by byli pouhými baviči a propagandisty.¹⁵

Důležitým, a do určité míry novým, aktérem zastávajícím roli hlídacího psa demokracie, je blogerská sféra, jejíž příslušníci díky své nezávislosti mohou volně vyjadřovat svoje osobní názory a stanoviska. Problémem je zde ale neexistence systémového vztahu mezi blogery a těmi s rozhodovací mocí, a tudíž není v moci blogerů účinně ovlivňovat kroky mocenských elit.¹⁶ V současné době tak můžeme pozorovat názory, že nastala krize role médií v demokracii a že média již neplní svou roli.

Charakterizovat jednoznačně roli médií ve společnosti je podobně komplikované, jako v případě snahy o jednoznačnou charakteristiku pojmu demokracie. Pohledy na to, jakou roli by měla média zastávat, jak moc by měla kontrolovat politickou reprezentaci státu, nakolik by měla být svobodná a do jaké míry by měla mobilizovat občany, se značně liší. Dle autorů metodologie výzkumu kvality demokracie, která se používá v několika evropských zemích a jež byla přejata ze strany *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*^{17,18}, jsou základními zásadami demokracie

¹³ CAREY, James. Journalism and Democracy Are Names for the Same Thing. *Nieman Reports* [online]. 15. 6. 2000, **Summer 2000** [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://niemanreports.org/articles/journalism-and-democracy-are-names-for-the-same-thing/>

¹⁴ DAHLGREN, Peter. *Television and the Public Sphere: Citizenship, Democracy and the Media*. Londýn: SAGE Publications, 1995, s. 6. ISBN 080398922-9.

¹⁵ CAREY, James, 2000.

¹⁶ JAKUBOWICZ, Karol, 2013, s. 12.

¹⁷ Institut se sídlem ve Švédsku, zabývající se podporou demokratických institucí a dohledem na transparentnost demokratických voleb od svého vzniku v roce 1996. Dostupné z: <https://www.idea.int/about-us/mission-values>

¹⁸ Mission & Values. *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.idea.int/about-us/mission-values>

všeobecná kontrola těch, kdo rozhodují, a politická rovnost těch, kdo takovou kontrolu vykonávají. Autoři metodologie stanovili pro úkoly médií v demokracii sedm hodnot, kterými jsou: 1. občanská participace ve veřejném i politickém životě, 2. odpovědnost za vykonávání moci, ať už přímou či nepřímou, 3. transparentnost a otevřenost vlády, 4. citlivost mocenských struktur a připravenost reagovat na potřeby společnosti (tato citlivost je tedy ukazatelem stupně vlivu, jaký má společnost na vládu), 5. občané, právo a občanská práva, 6. reprezentativní a odpovědná vláda, dále jestli probíhají nezávislé a svobodné volby, jestli politické strany zastávají demokratickou roli, zdali je vláda funkční, vnímavá k potřebám lidí a poctivá, 7. občanská společnost a všestranná veřejná participace, tedy i média v demokratickém systému.¹⁹

V liberální demokracii by média měla plnit následující body, které určili Michael Gurevitch a Jay Blumler. Média by se měla zaměřit na společensko-politické situace a podávat zprávu o událostech, jež by mohly mít nejen příznivý, ale i nepříznivý vliv na spokojenost občanů. Měla by určovat „denní agendu“ (*agenda setting*), to znamená nastolovat aktuální témata a otázky ve veřejné debatě, poskytovat platformu pro agitaci politiků a zástupců různých zájmových skupin, zprostředkovávat dialog zastáncům různých názorů a zajišťovat rozhovor mezi vládními orgány a společností. Dále by měla vytvářet mechanismus zodpovědnosti úředníků za způsob, jakým vykonávají správu, podporovat občany k aktivnímu vzdělávání se a k angažování se ve společnosti, bránit a zamezovat vnějším pokusům o zpochybňování nezávislosti médií a jako poslední bod uctivě jednat se svým publikem.²⁰

Další kritéria pro správné fungování médií v demokracii představila Bogusława Dobek-Ostrowska v roce 2006. Tato polská autorka tvrdí, že média by měla zastávat informační funkci, dále také edukační funkci, tedy že úkolem médií je dále vzdělávat obyvatelstvo a pomáhat mu pochopit složitost demokratických procesů a neméně důkladně poukazovat na důležitost faktů. Média by měla sloužit jako platforma veřejné debaty, zastávat kontrolu (*watch dog* – role hlídacího psa) a propagovat program politickým aktérům, aby ti následně mohli lépe prezentovat svoje argumenty široké veřejnosti. Jako poslední bod uvádí, že by média měla zastávat funkci advokáta, kdy možnost prezentovat svoje názory a stanoviska není upřena nikomu, tedy ani menším skupinám a organizacím, aby masové publikum mělo možnost se seznámit s programem

¹⁹ JAKUBOWICZ, Karol, 2013, s. 16-17.

²⁰ Ibid., s. 18-19.

těchto subjektů.²¹ Zde je tedy otázkou, jestli by měli novináři zastávat neutralitu a poskytovat prostor rovnoměrně všem, nebo mají právo na to, aby vyjadřovali podporu a preferovali politické aktéry, kteří s nimi sdílejí politické názory.

Na téma médií existuje mnoho koncepcí, kdy jednou z nejsystémovějších je klasická koncepce mediálních systémů na bázi teritoriálního rozdělení od autorů Daniela Hallina a Paola Manciniho. Ti ve své knize *Systémy médií v postmoderním světě*²² představují tři modely mediálních systémů, jejichž rozbor může pomoci k pochopení stavu mediálního systému v České republice.

Prvním mediálním systémem je polarizovaný pluralismus, který se také označuje jako středozevní model, jelikož zahrnuje převážně středomořské země jižní Evropy jako je Řecko, Itálie, Portugalsko, Španělsko nebo například i Francie. Pro tento model je typické silné propojení médií a stranické politiky, média tedy často reprezentují zájmy různých skupin a promítá se zde silná role státu. Tyto země jsou charakteristické svým politickým klientelismem a žurnalistika je mnohdy politicky angažovaná. Na média je nahlíženo jako na způsob podnikání a jsou tak ekonomicky formována mnoha faktory, protože jsou zároveň cílem ovlivňování prostřednictvím vnějších obchodních zájmů. Politický klientelismus je specifická forma organizace společnosti, v níž jsou „*ve vztahu k personálním vazbám méně důležitá formální pravidla, nebo jsou tyto vazby zprostředkovávány politickými stranami, církví a dalšími organizacemi.*“²³ Ke stoupání na kariérním žebříčku ve veřejných médiích tak dochází spíše na základě politické spřízněnosti, než na základě profesních dovedností, a to samé zde můžeme pozorovat i v soukromém sektoru, kde vlastníci využívají svá média k intervencím do politiky. Média jsou tak dle autorů Hallina a Manciniho v polarizovaném pluralismu mnohdy hlavním prostředkem k ovlivňování politiky.²⁴ Vlastníci médií určují směřování svých deníků a internetových zpravodajských serverů na základě podřízenosti či konexí s vládnoucí elitou. Pro systém polarizovaného pluralismu je tak dále typické, že novináři nejsou dostatečně nezávislí a míra jejich profesionalizace je nízká.²⁵

Druhým modelem je model demokratického korporativismu, také označovaný jako severo/středoevropský. Ten je specifický pro země jako je například Rakousko,

²¹ Ibid., s. 19.

²² HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-377-2.

²³ Ibid., s. 87.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid., s. 88.

Německo, Švédsko, Dánsko či Holandsko, kde vývoj demokracie trval déle a kde i díky tomu panuje umírněný pluralismus. Umírněný pluralismus podobně jako polarizovaný pluralismus detailně charakterizoval Giovanni Sartori ve své práci *Strany a stranické systémy: Schéma pro analýzu*.²⁶ Model demokratického korporativismu se vyznačuje „časným rozvojem svobody tisku a novinářského průmyslu a velmi vysokými náklady novin. Typická je zde tradice vlivných stranických novin a dalších médií svázaných s organizovanými sociálními skupinami.“²⁷ Politický paralelismus, tedy stupeň propojení politiky a médií, je v tomto modelu intenzivní. Vnější pluralita a tradice žurnalistiky založená na komentářích se protínají s neutrálním profesionalismem, který je zde na vysoké úrovni, a informačně zaměřenou žurnalistikou. Dalším znakem je tendence nahlížet na média jako na sociální instituce, nad nimiž má stát zodpovědnost. Stát tedy média podporuje a také reguluje, ovšem svoboda tisku nadále existuje.²⁸ Profesní autonomie novinářů a zpravodajů je silná, ale zároveň je zde dominantním prvkem korporativismus, kdy zájmové skupiny silně ovlivňují demokratickou politiku a vládnoucí struktury. Média veřejné služby mají parlamentární nebo občansko-korporativistický model řízení, kdy tedy média řídí buď politické strany, nebo organizované sociální skupiny.²⁹

Třetím modelem je takzvaný liberální model, který se dále nazývá severoatlantický. Ten je typický pro státy, jež disponují demokratickým zřízením po dlouhé desítky let či staletí, a tudíž do této kategorie patří Spojené státy americké, Velká Británie, Kanada nebo například i Irsko. Politický paralelismus je slabý, vláda tedy do médií zasahuje jen zřídka. Svoboda tisku zde byla historicky rozvinuta již velmi brzy a náklad tisku je masový, přičemž dominantní pozici zastávají komerční noviny a média. V tomto modelu se vyskytuje fenomén, jenž je založen na částečném omezování novinářské autonomie spíše z důvodů komerčních, než kvůli politickým tlakům. V USA mají veřejnoprávní média, nebo také média veřejné služby, menší roli než například ve Velké Británii, kde vysílání veřejné služby naopak dominuje a komerční vysílání je regulováno. Obecně se ale dá říci, že liberální model zahrnuje země, pro které je

²⁶ SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4.

²⁷ HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI, 2008, s. 103.

²⁸ Ibid.

²⁹ JAKUBOWICZ, Karol, 2013, s. 22.

charakteristický pluralismus, většinový vládní systém a menší míra organizovaných sociálních skupin.³⁰

Z rozboru těchto tří mediálních systémů je tak možné usuzovat, že systém polarizovaného pluralismu nahrává silnému propojení a provázanosti médií s politickou scénou, demokratický korporativismus už tak silnou provázaností nedisponuje, ale přesto jsou patrné částečné vazby mediální scény se scénou politickou i ekonomickou. Země liberálního modelu vykazují v otázce médií propojenost spíše s komerčním sektorem a média jsou zde podnikatelským nástrojem. Autoři ve svém zkoumání nezmiňují Českou republiku, která nese některé znaky severoatlantického, tedy liberálního modelu (časný rozvoj tisku), ale zároveň i středoevropského, neboli demokraticko-korporativistického modelu, a po zakoupení mediální společnosti MAFRA Andrejem Babišem vyazuje i znaky středozemního modelu. Nelze tedy jednoznačně určit příslušnost České republiky.

1.2 Kvalita demokracie v České republice

Na úvod této kapitoly bakalářské práce je možné uvést základní myšlenku z knihy *Kvalita demokracie v České republice*, kterou je prohlášení, že je s českou demokracií něco špatně.³¹ Ke zhoršení kvality české demokracie dle autorů knihy došlo na přelomu 20. a 21. století a je samostatnou otázkou, jestli za poklesem kvality demokracie a rozčarováním voličů bylo už uzavření opoziční smlouvy po předčasných volbách v roce 1998, nebo až pozdější vlády např. Stanislava Grosse, Mirka Topolánka, či parlamentní volby v letech 2010, kdy úspěch zaznamenala nová strana Věci veřejné, jež následně propadla díky množství korupčních skandálů.³² Experti se v názorech na chyby české demokracie rozcházejí, ale obecně je České republice vytýkáno, že demokracie je neefektivní, potýká se s korupcí a klientelismem, politika je apolitická a ekonomika stagnuje.³³ Podle politologa Michala Kubáta, který je spoluautorem knihy, z níž autorka práce v této kapitole vychází, je v ČR problémem neschopnost vlády i parlamentu účinně

³⁰ HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI, 2008, s. 104.

³¹ BALÍK, Stanislav et al. *Kvalita demokracie v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 20. Politologická řada. ISBN 978-80-210-8537-4.

³² KALENSKÝ, Jakub. Další skandál Věcí veřejných: Desítky milionů v hotovosti jejich členům. *Lidovky: Česká pozice* [online]. 7. 2. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/dalsi-skandal-veci-verejnych-desitky-milionu-v-hotovosti-jejich-clenum-1ng-/tema.aspx?c=A130207_104304_pozice_95630

³³ BALÍK, Stanislav et al., 2016, s. 21.

jednat, přičemž tato laxnost ve výsledku vede jen k politické korupci.³⁴ Obecným problémem české demokracie se zdají být vlády, které jsou roztržité a nemají dostatečnou většinu k tomu, aby prosadily potřebné reformy a pružně reagovaly na problémy občanů. Voliči tak mohou nabývat dojmu, že v popředí politických stran stojí soukromé zájmy a peníze, ale problémy obyvatel jsou vedlejší. Spolu s dalšími faktory tak dochází k relativizaci demokratických hodnot a nárůstu populismu, což je pro českou společnost, která ještě nemá demokratické hodnoty natolik vštípené jako např. země západní Evropy a USA, velké nebezpečí. Dalšími nedostatky české demokracie je nedostatečně profesionalizovaná státní správa, ovlivňování médií politiky, byrokracie a propojenost politiky a byznysu.³⁵

Pohledů na to, co je na české demokracii špatně, je nespočet, přičemž tyto rozdílné názorové proudy se rozdělují do tří skupin, a to na institucionalisty, kulturalisty a tzv. experty na politiku.³⁶ Institucionalisté vidí jako hlavní problém vztah legislativy a exekutivy a nevyvážený parlamentarismus, který se projevuje silným parlamentem a Ústavním soudem, ale slabou vládou a premiérem. Tento efekt podněcuje v dnešní době i prezident republiky, jenž představuje vlivnějšího aktéra než kdy dříve, a to díky přímé volbě. Rozkol prohlubují politické strany, které jsou oslabené, čímž následně vznikají nestabilní koaliční vlády. Pro institucionalisty je tak primárním řešením změna institucí směrem k jejich racionalizaci.³⁷ Jedním z možných opatření je zavedení dvoukolového systému založeného na absolutní většině, jenž by mohl vést k redukci počtu stran, zvýšení efektivity a pevnějším koaličním vládám s jednotnější ideologií.³⁸ Institucionalisté tedy tvrdí, že problém české demokracie spočívá mimo jiné právě v institucích, ale ne v politicích jako takových.

Opačný postoj zastávají kulturalisté, kteří problém vidí v politických aktérech. Překážka tak neleží v institucích, ale v kultuře, jež se musí změnit. Politici i občané postrádají úctu k pravidlům, proto ani politici ve výsledku nedbají na dostatek transparentnosti a zodpovědnosti, což následně vede k oslabení právního systému a nezájmu české společnosti. Kompromis jako prostředek vyjednávání je vnímán jako slabost.³⁹ Prvků nedostatečné demokratické kultury v České republice je více, ať už jde

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., s. 22.

³⁶ Ibid., s. 24.

³⁷ Ibid., s. 25.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid., s. 27.

o problém přijímat názory ostatních, umět vést dialog a chovat úctu k ústavě a k lidem kolem sebe. Podle politologa Jiřího Peheho ale takovéto kulturní nedostatky patří ke každé postkomunistické demokracii a žádná destrukce české demokracie se v tomto ohledu nekoná.⁴⁰ Řešením je dle kulturalistů „slušnější chování“ a větší zapojení do veřejného a politického života prostřednictvím demonstrací, petic a stávek, chození k volbám a vstupování do politických stran. Důležitá je pro vysokou kvalitu demokracie tedy větší aktivita občanské společnosti, jejíž rozvoj ale může nastat pouze organickým způsobem, ne direktivním nastolením.⁴¹ Politolog Karel B. Müller dále k pojetí české společnosti dodává, že je: „*společností s výrazným národně-organickým charakterem a součástí její politické kultury je deficitní představa politiky, jež se vyznačuje nedostatkem smyslu pro názorový a zájmový pluralismus, který se projevuje jak navenek, tak uvnitř společnosti samé.*“⁴² Poslední skupina politických teoretiků uvádí, že problém české demokratické společnosti spočívá v nedostatečné stranické participaci občanů, která posléze vede ke korupci stran, protože politické strany jsou v sevření úzkých zájmových skupin a politiků.⁴³

České společnosti v posuzování demokracie dále chybí střízlivý přístup. Již zmíněnou deficitní představu politiky, která předurčuje kvalitu demokracie v České republice, doplňují přehnaná očekávání a určitý naivní přístup vůči politice. Před takovýmto perfekcionismem, který zaměňuje racionální uvažování a poznávání skrze empirie, varuje Sartori a uvádí, že právě perfekcionismus představuje nebezpečí pro jakoukoliv demokracii.⁴⁴ V důsledku tedy vede k rozčarování a zklamání z demokracie a v nejhorším případě ke snaze o opuštění tohoto systému. Prvním krokem tedy je, připustit si nedokonalost demokracie. Podle Müllera Čechům dále chybí tzv. politická gramotnost, která spočívá ve střízlivém přístupu k reálným možnostem demokratické politiky.⁴⁵ Česká společnost se tak pohybuje mezi perfekcionismem a cynismem a nedokáže zatím akceptovat, že k přirozenému chodu věcí patří fakt, že demokracie má chyby.

⁴⁰ PEHE, Jiří. *Jak je na tom česká demokracie* [online]. 19. 9. 2014 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/jak-je-na-tom-ceska-demokracie/>

⁴¹ BALÍK, Stanislav et al., 2016, s. 28.

⁴² MÜLLER, Karel B. *Koncept občanské společnosti, lobbování a veřejný zájem. Příčiny, podoby a důsledky demokratického deficitu v České republice*. Sociální studia/Social Studies, 2016, 2.1., s. 117.

⁴³ Ibid., s. 29.

⁴⁴ SARTORI, Giovanni, 1993, s. 80-84.

⁴⁵ MÜLLER, Karel B., 2016, s. 118.

Mezi nejslabší oblasti české demokracie, které snižují její kvalitu, patří nedostatečná participace projevující se sníženou volební účastí, na druhou stranu ale dochází k většímu zapojení občanů do voleb na komunální úrovni a k narůstajícím projevům nesouhlasu na demonstracích. Dalším problémem české demokracie na politické úrovni je kumulace mandátů, neplnění volebních slibů a nestabilita stranického systému⁴⁶, která se projevila nárůstem stran, jejich nepředvídatelností v otázce sestavování koalic, a také obecná neakceschopnost a neefektivita vládnutí. To vše vede k nízké legitimitě politických institucí, která je v porovnání se západními státy v ČR nižší.⁴⁷ Rovnost zastoupení je v České republice také slabší než v jiných evropských zemích, kdy např. v Poslanecké sněmovně po parlamentních volbách v roce 2017 bylo i přes mírný nárůst pouze 22 % žen.⁴⁸ Problematická je i politická kultura země a nejasná míra vlivu miliardářů na chod státu.

Samostatnou otázkou, jež vyvstává v kontextu této bakalářské práce, je, jak čeští milionáři a miliardáři participují v politice a jaký tak mají vliv na českou demokracii. Obecně je vliv těchto osob v politice očekáván, ale stále není úplně jasné, jak daleko tento vliv sahá. Vlivem miliardářů v české demokracii se zabývá Andrew Roberts, který uvádí, že jedním ze společných jmenovatelů všech nejbohatších Čechů je neochota vyjadřovat se médiím, případně snaha obcházet hlavní politické otázky.⁴⁹ Za touto snahou Andrews vidí obavu ze závisti, z hněvu většiny vůči vyjádřenému názoru nebo z obchodních důvodů, kdy by sdělování politických názorů mohlo uškodit podnikání. Existují ale i miliardáři, kteří veřejné vystupování a mediální pozornost vyhledávají, protože své názory považují za přínosné celé společnosti a zároveň tímto způsobem získávají podporu pro své podnikatelské záměry.⁵⁰ Jedním z nich je Andrej Babiš, který se do politiky ve výsledku plně zapojil.

Velkou roli v otevřenosti miliardářů vůči médiím hraje jejich druh podnikání. Pokud se tito podnikatelé podíleli na privatizaci státního majetku, o politice mají tendenci nemluvit. Čeští miliardáři jsou spíše konzervativní, podporují nižší daně, favorizují menší stát a jsou pro Evropskou unii a většinou i pro euro.⁵¹ Citlivou otázkou je korupce

⁴⁶ BALÍK, Stanislav et al., 2016, s. 200-202.

⁴⁷ MÜLLER, Karel B., 2016, s. 118.

⁴⁸ KABÁTOVÁ, Michaela. V Česku úroveň rovnosti žen a mužů stagnuje. *Česká pozice* [online]. 22. 11. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/v-cesku-uroven-rovnosti-zen-a-muzu-stagnuje-fzv-/tema.aspx?c=A171119_185113_pozice-tema_lube

⁴⁹ BALÍK, Stanislav et al., 2016, s. 172.

⁵⁰ Ibid., s. 173.

⁵¹ Ibid., s. 187.

a udržování styků s politiky. Většina miliardářů tvrdí, že osobní vztahy s politiky neudržují, dále že podplácení nikdy nepraktikovali, ale zároveň uznávají, že je pro jejich obchod důležité setkávat se s politiky a vyměňovat si informace.⁵² Toto zjištění, které působí protichůdně, ale ukazuje, že uplatňování vlivu podnikatelů směrem k politice je zřejmé, zůstává ovšem nejasné, v jaké míře je tak činěno a jestli například některá vládní rozhodnutí neodrážejí požadavky vlivných podnikatelů. Jisté ale je, že důvěra lidí v demokratické zřízení je tímto narušována.

Zapojení miliardářů do médií hraje také svoji roli. V momentě, kdy miliardář začne podnikat v oblasti médií a odkoupí například mediální dům, jako v každém jiném odvětví očekává zisk. Žurnalistika je těmito očekáváními dle C. Edwina Bakera mnohdy poznamenána, protože začne upadat její kvalita a zároveň upadá i kreativita a úroveň novinářské individuality, jen aby došlo k maximalizaci zisku.⁵³ Primární by tedy v médiích měla být kvalita sdělení, ne bohatství už tak bohatých podnikatelů. Habermas přímo varoval před přebíráním seriózních novin finančními investory a mediálními magnáty, kterým i podle něj jde hlavně o vysoký zisk. Pokud za účelem zisku nastávají v redakcích škrty a reorganizace, může to ohrozit celou veřejnou sféru.⁵⁴ Před tímto stavem varuje i mediální teoretik Milan Šmíd, který konkrétně na příkladu Andreje Babiše uvádí, že podnikatel si vždy musí hlídat své výdaje ve vztahu k příjmům, což může kolidovat se zájmem o kvalitní žurnalistiku, a kvantita tak ve výsledku převáží nad kvalitou.⁵⁵

Důležitou roli v české demokracii tak hrají i média a jejich vnímání. Na rozdíl od západní Evropy, kde média spíše sjednocují, v České republice společnost fragmentují. Dle Vlastimila Růžičky je tomu tak kvůli centralistickému uspořádání společnosti, nedostatečné dělbě moci a konzumerismu, kterému česká společnost podlehla.⁵⁶ Rozvoj médií jako jeden ze základních pilířů kultivace demokracie a občanské společnosti v České republice vidí Centrum pro sociální a ekonomické strategie (CESES), které v roce 2002 uvedlo, že dokud bude česká společnost zvládat svou modernizaci, bude

⁵² Ibid., s. 184.

⁵³ BAKER, C. Edwin. *Media Concentration and Democracy: Why Ownership Matters*. New York: Cambridge University Press, 2007, s. 177. ISBN 978-0-521-68788-1.

⁵⁴ HABERMAS, Jürgen. How to save the quality press? *Signandsight.com* [online]. 21. 5. 2007 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.signandsight.com/features/1349.html>

⁵⁵ ŠMÍD, Milan. Byznys a média aneb O tom českém mediálním podnikání. *Louč* [online]. 10. 7. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/14/2580710.html>

⁵⁶ RŮŽIČKA, Vlastimil. *Politika a média v konzumní společnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3667-9, s. 93.

zvládat i svou mediální krajinu, a naopak.⁵⁷ Svobodná média tedy jednoznačně mají sloužit k posílení české demokracie, ale je třeba udržovat, ne-li přímo rozšiřovat názorovou rozmanitost, a nebránit individualitě a novinářské etice.

Co se týče objektivitý médií, Milan Šmíd tvrdí, že absolutní objektivita je jen nedosažitelný ideální koncept z 19. století, jenž pracuje s myšlenkou, že sledovaný jev lze plně oddělit od jeho sledovatele. Dosáhnout tohoto stavu je nemožné, a proto by bylo vhodnější objektivitu vnímat jako věrnost faktům a nestrannost, jež je dále vystihována neutrálním postojem redaktora a názorovou vyvážeností.⁵⁸ Názorová pluralita je tedy neodlučitelným prvkem demokracie, ale absolutní objektivita a nezávislost je nesplnitelným ideálem. Růžička zmiňuje právo vyspělé občanské společnosti na vyžadování transparentnosti od vydavatelů tisku.⁵⁹ Vlastníky a vydavateli tisku se zaobírá následující kapitola.

⁵⁷ Kolektiv autorů CESES, *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Gutenberg, 2002. ISBN 80-86349-06-3, s. 622.

⁵⁸ ŠMÍD, Milan. Téma – objektivita médií. *Louc.cz* [online]. 2011 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/11/2290219.html>

⁵⁹ RŮŽIČKA, Vlastimil, 2011, s. 94.

2 Vlastnictví tištěných médií v České republice

2.1 Vývoj médií v 90. letech a mediální legislativa

Pro porozumění českému mediálnímu systému je třeba rozboru jednotlivých složek vlastnické struktury, kterým se autorka bude věnovat v následující sekci bakalářské práce, spolu s historickým vývojem českých médií převážně po vzniku České republiky. Důraz bude kladen na především na česká tištěná média, a to i proto, že Hallin a Mancini podrobuje ve své teorii mediálních systémů zkoumání právě tisk.

Po sametové revoluci si mediální scéna musela projít přerodem, protože desítky let socialismu v Československu zanechaly česká tištěná média ve špatném stavu. Po rozkvětu žurnalistiky a tisku po vzniku samostatného Československa v roce 1918, kdy inspirace přicházela hlavně ze západních zemí a kdy vznikla široká struktura novin a zároveň se rozšiřovala komercializace tisku⁶⁰, se situace zásadně změnila s nástupem nacismu a fašismu. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 došlo k zániku téměř dvou tisíc do té doby tradičně vydávaných mediálních titulů, což způsobilo první překážku v rozvoji svobodného československého tisku.⁶¹ Další překážkou bylo již zmíněné převzetí moci komunisty, které na dlouhá desetiletí znamenalo konec pravicovému tisku, a způsobilo tak úpadek kvality vydávaného obsahu. Až na konci 80. let začaly jako samizdat vycházet *Lidové noviny*, které obsahovaly články kritizující socialistický režim a jeho neúnosnost na území Československé socialistické republiky.⁶²

Mediální trh se začal obnovovat po sametové revoluci, kdy došlo mimo jiné k transformaci mediálního obsahu. Toto období transformace probíhalo v letech 1990 až 1992 a zahrnuje v sobě například zrušení cenzury a zrušení Federálního úřadu pro tisk a informace, který na cenzurování obsahu dohlížel. Spolu s tím došlo i ke zrušení zákazu vydávání novin a časopisů soukromými osobami, díky čemuž mohla nastat spontánní a následně i státem kontrolovaná privatizace, tedy odstátnění médií. Pro toto období transformace a s tím spojeného zakládání privátních médií byla dále typická větší tolerance, protože byl „*tento mimoprávní proces chápán jako součást odstátnění, tedy*

⁶⁰ KONČELÍK, Jakub, Petr ORSÁG a Pavel VEČEŘA. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 32. ISBN 978-80-7367-698-8.

⁶¹ *Ibid.*, s. 193.

⁶² *Ibid.*, s. 224-225.

vytváření systému na státu nezávislých médií“.⁶³ Po rozpadu Československa již žádná státní média neexistovala a došlo buď k zániku bývalých státem řízených institucí jako byla Československá televize, Československý rozhlas a Československá tisková kancelář, nebo jejich přeměně do nezávislých veřejnoprávních subjektů jakými jsou Česká tisková kancelář (ČTK), Česká televize (ČT) či Český rozhlas (ČRo). Částečná kontrola státu přetrvala pouze ve dvou subjektech, a to v Poštovní novinové službě (PNS), která před revolucí mívala monopol v distribuci a kontrole tisku, a v tiskárenském podniku, jenž za socialismu vydával *Rudé právo* a který se přeměnil na státní akciovou společnost Česká typografie.⁶⁴

Na poli mediální legislativy nastalo po roce 1989 hned několik změn, které autorka podrobněji rozebere v následující sekci, a to s důrazem kladeným především na tištěná média. V březnu roku 1990 byla přijata novela tiskového zákona z roku 1966⁶⁵, která se postarala o zrušení paragrafů o cenzuře, a stejně tak bylo nově dovoleno soukromým subjektům vydávat tisk. Novela tiskového zákona nijak neošetřovala vlastnické poměry vydavatelů, pouze bylo nutné, aby byl vydavatel československou fyzickou nebo právnickou osobou, a po schválení příslušnými státními orgány mohla tisk vydávat dále také zahraniční právnická osoba.⁶⁶ Po prvních svobodných volbách v červnu 1990 bylo jedním z cílů nové demokratické vlády Občanského fóra vytvoření širokého mediálního zákona, který by pokrýval televizi, tisk i rozhlas. K tomu ale nedošlo kvůli rozporům mezi českou částí federace, která prosazovala co nejrychlejší odstátnění médií, a slovenskou částí federace, jejíž prioritou bylo vybudování národních médií, která by nebyla podřízena federálním institucím.⁶⁷

Televizní a rozhlasové vysílání bylo v roce 1991 ošetřeno zákonem č. 468/1991 Sb., o provozování televizního a rozhlasového vysílání, kdy licenci k vysílání mohla získat právnická i fyzická osoba, a dále také zahraniční investor.⁶⁸ Vlastnické poměry v oblasti médií omezoval a dále upravoval zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Tento zákon určoval, že pokud by subjekt v otázce podílu překročil hranici

⁶³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 368-370. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

⁶⁴ ŠMÍD, Milan. *Vliv vlastnictví médií na jejich nezávislost a pluralitu* [online]. 2004, s. 3 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/smidvlastnictvi.pdf>

⁶⁵ Zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích. In: *Sbírka zákonů*. 25. 10. 1966, částka 36.

⁶⁶ Zákon č. 86/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích. In: *Sbírka zákonů*. 28. 3. 1990, částka 19.

⁶⁷ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 4.

⁶⁸ Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. In: *Sbírka zákonů*. 30. 10. 1991, částka 91.

30 procent (hranice dominantního postavení), na tzv. relevantním trhu, musel by získat povolení dnes již zaniklého Ministerstva pro hospodářskou soutěž. Zákon byl novou právní normou nahrazen v roce 2001 a jeho znění mimo jiné zahrnuje aktualizaci stanoveného dominantního postavení na trhu, které se zvýšilo ze 30 na 40 procent.⁶⁹ V roce 2000 byl dále přijat nový tiskový zákon, který ale nikterak neomezoval vlastnické poměry.⁷⁰ Legislativních úprav tedy v 90. letech a na přelomu tisíciletí bylo hned několik, ale přesto zůstal přístup k vlastnictví médií otevřený a liberální, což můžeme připisovat historické zkušenosti s totalitním režimem na území Československa a snaze vyvarovat se přílišným zásahům nově vzniklého demokratického státu do práv a svobod jednotlivce.

Ještě v roce 1990 byla tvořena struktura tisku stejně jako v 60. letech 20. století, tzn. bylo celostátně vydáváno 6 českých a 5 slovenských deníků, kdy vydavatelé byli politické strany. Dále vycházelo deset regionálních deníků (pro sedm českých a tři slovenské kraje), a k tomu také dva tematicky zaměřené deníky, z nichž jeden se orientoval na sport a druhý na vojenské záležitosti, a konečně také několik večerníků vycházejících ve velkých městech. V roce 1990 k výčtu výše přibyly dva nové deníky – *Lidové noviny* a *Hospodářské noviny*. *Lidové noviny* v 80. letech vycházely v samizdatové podobě, protože se je nedařilo oficiálně zaregistrovat kvůli tomu, že za jejich obnovením stála skupina disidentů, která se netajila odporem k režimu. Poprvé legálně vyšly v prosinci roku 1989 a v pravidelném denním nákladu pak začaly vycházet 2. dubna 1990.⁷¹ Dalším novým porevolučním titulem byly *Hospodářské noviny*, které začaly vycházet 21. května 1990. Jejich vydavatelem se stala akciová společnost *Economia*, přičemž mezi zakladatele *Hospodářských novin* se řadily i státní instituce jako Česká tisková agentura nebo Československá obchodní banka.

Samostatnou kategorií byl po revoluci politický tisk. S neúspěchem tohoto druhu tisku vedoucím až k jeho zániku se potýkaly stranické deníky jako například *Občanský deník*, který vydávalo od 3. května 1990 do 12. října 1991 Občanské fórum, dále *Český deník*⁷² a například pravicový *Denní Telegraf*. Ten od roku 1994 podporoval Občanskou demokratickou stranu, ale zanikl v r. 1997.⁷³ Svoje noviny měli například i křesťanští demokraté (*Lidová demokracie*) a o obnovení svého časopisu *Právo lidu* se pokusili

⁶⁹ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 4.

⁷⁰ Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 22. 2. 2000, částka 17.

⁷¹ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 6.

⁷² Vydáván na podporu menší pravicové strany Demokratická unie v období 14. října 1991 až 31. prosince 1994. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/smidvlastnictvi.pdf>

⁷³ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 8.

i sociální demokraté, ale neúspěšně.⁷⁴ Zánik kvůli prodělávání potkal i bulvární politický deník *Super*, který v období let 2001 a 2002 vydával Vladimír Motlík – blízký přítel Václava Klause.⁷⁵ Jedinými stále fungujícími politickými novinami jsou tak *Haló noviny* Komunistické strany Čech a Moravy.⁷⁶

Po sametové revoluci docházelo v redakcích tištěných médií k bouřlivé nespokojenosti s faktem, že v čele redakcí stáli jedinci, kteří byli do těchto funkcí dosazováni Komunistickou stranou Československa (KSČ). Výsledkem tedy bylo, že v roce 1990 většina redakcí pracovala pod vedením šéfredaktorů, které si redaktoři sami demokraticky zvolili mezi sebou.⁷⁷ Následně byly založeny samotnými zaměstnanci akciové společnosti, v nichž tedy byli podílňíky.⁷⁸ Příkladem tohoto přístupu je deník *Mladá fronta*. Ten byl původně vydáván Ústředním výborem jakožto deník mládežnické komunistické organizace Socialistického svazu mládeže, který ale zanikl. Jelikož deníku hrozila nejistá budoucnost, redaktoři ve snaze o jeho záchranu založili akciovou společnost MaF a.s., jež následně začala vydávat deník nazývaný *Mladá fronta DNES*. Jeho první číslo vyšlo 1. září 1990.⁷⁹

Odstátňovací proces probíhal v tištěných médiích třemi způsoby: 1) došlo k transformaci titulů (příkladem může být i již zmíněné vyvlastnění novin redakčním kolektivem a převedení do jeho rukou), 2) obnovení novin, které byly za socialismu zakázány (např. *Lidové noviny*), 3) založení nových tištěných médií.⁸⁰

V otázce vlastnictví médií znamenal velkou změnu vstup zahraničních investorů na český trh v 90. letech 20. století. Zahraniční investory oslovovali přímo čeští majitelé celostátních deníků, a to z finančních důvodů, protože porevoluční český trh nebyl ve stavu, kdy by byl buď schopen zafinancovat nové technologie tisku, nebo sehnat osobu s kapitálem, jež by do modernizace vybavení a chodu deníků byla ochotna investovat. Prostor tak dostali zahraniční investoři. Mezi prvními zahraničními vydavateli bylo švýcarské vydavatelství Ringier, které v roce 1991 začalo vydávat hospodářský týdeník *Českomoravský profit* podle vzoru švýcarského časopisu *Cash* a následujícího roku

⁷⁴ ZENKNER, Petr. Stranický tisk včera a dnes. *NEWTON Media* [online]. 31. 10. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/komentare/stranicky-tisk-vcera-a-dnes/detail>

⁷⁵ Příběh deníku *Super*: velké plány, malé příjmy. *IDnes* [online]. 19. 7. 2002 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/pribeh-deniku-super-velke-plany-male-prijmy-fes-ekoakcie.aspx?c=A020717_224114_ekoakcie_pol

⁷⁶ *Haló noviny* [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.halonoviny.cz/>

⁷⁷ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 6.

⁷⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ, 2011, s. 370.

⁷⁹ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 7.

⁸⁰ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ, 2011, s. 370.

Ringier zahájil prodej prvního bulvárního deníku na našem území s názvem *Blesk* (po vzoru švýcarského *Blick* a německého *Bild-Zeitung*).⁸¹ Ringier dále v roce 1993 převzal vydávání týdeníku *Reflex*, který začal vycházet už v roce 1990. Porevoluční prvenství na poli časopisů drží *Respekt*, jenž vznikl den po začátku sametové revoluce, tedy 18. listopadu 1989. *Respekt* sloužil ještě pod svým původním názvem *Informační servis* jako nezávislý zdroj informací o průběhu revoluce a byl založen samizdatovými novináři v bytě mluvčího Charty 77 a demokratického politika Alexandra Vondry. Od roku 1990 už ale vycházel pod svým dnešním názvem *Respekt*. Od roku 1994 v České republice vycházel i časopis *TÝDEN*.⁸²

Kromě švýcarských investorů se na českém trhu uchytili i investoři z Německa a Francie, konkrétním příkladem zde může být již zmíněná *Mladá fronta DNES*. Francouzská skupina Hersant prostřednictvím své firmy Socpress v roce 1991 vstoupila na český trh skrze novou společnost Mafra a.s. do deníku *Mladá fronta DNES*, hned v roce 1995 ale prodala své podíly německému vydavatelství Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft⁸³, dnes aktivnímu pod názvem Rheinisch-Bergische Druckerei GmbH.⁸⁴ Na českém prostoru působily i další německé vydavatelské domy jako například Verlagsgruppe Passau, které se soustředily především na regionální tisk v oblasti jižních a západních Čech, což můžeme logicky přisuzovat vzájemné geografické blízkosti obou zemí. Změna trendu nastala kolem roku 2005, kdy významné české deníky začaly měnit své zahraniční majitele na české.⁸⁵

⁸¹ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 8.

⁸² ZAHŘÁDKOVÁ, Michaela. Čtvrtstoletí českých médií. Díl první (1989–1993). *Týden: MediaMania* [online]. 14. 2. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: https://mediamania.tyden.cz/rubriky/tisk/ctvrtstoletí-ceskych-medii-dil-prvni-1989-1993_261374.html

⁸³ ŠMÍD, Milan, 2004, s. 8.

⁸⁴ Rheinisch-Bergische Druckerei. *Rheinisch-Bergische Druckerei: Über uns* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.rheinisch-bergische-druckerei.de/unternehmen/ueber-uns/>

⁸⁵ GAWRECKÁ, Daniela. Who Watches the Watchmen? Risk Perception and Security vs. the Privacy Dilemma in the Czech Press. *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [online]. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/who_watches_the_watchmen.pdf

2.2 Vlastnictví českých tištěných médií po roce 2005 do současnosti a politická orientace čtenářů

Úspěšné vlastnictví tisku zahraničními investory můžeme přisuzovat éře 90. let, kdy česká tištěná média v nově vzniklé demokracii potřebovala impuls ze zahraničí. V novém tisíciletí ale došlo ke změně. V roce 2008 z české vydavatelské firmy *Economia* odešel její majoritní vlastník, německý *Verlagsgruppe Handelsblatt*, a společnost prodala svůj většinový podíl podnikateli Zdeňku Bakalovi.⁸⁶ V roce 2013 prodala svůj podíl v *MAFŘE* Andreji Babišovi firma *Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft* a ve stejný rok Českou republiku opustil i švýcarský *Ringier*, který převzali podnikatelé Daniel Křetínský a Patrik Tkáč do své společnosti *Czech Media Invest*.⁸⁷ Posledním prominentním aktérem, jenž opustil český trh v roce 2015, je německý koncern *Verlagsgruppe Passau*. Jím vlastněné vydavatelství *VLTAVA LABE PRESS*, a.s. (dnes pod jménem *VLTAVA LABE MEDIA a.s.*) odkoupila investiční skupina *Penta Investments*.⁸⁸

V České republice aktuálně vychází 10 deníků, a to *Aha!*, *Blesk*, *Deník*, *E15*, *Hospodářské noviny*, *Lidové noviny*, *Metro*, *Mladá fronta DNES*, *Právo a Sport*.⁸⁹ *Deník* v sobě zahrnuje 70 regionálních mutací, které vydává vydavatelská skupina *VLTAVA LABE MEDIA a.s.*, jež je od roku 2015 vlastněna investiční skupinou *Penta Investments*.⁹⁰ *Aha!* a *Blesk* se řadí mezi bulvární deníky, *E15* je ekonomickým deníkem specifickým svou distribucí, podobně jako *Metro*, které vychází zdarma ve vybraných větších městech. *Deník Sport* je tematicky vyhraněný, a proto podstatnými deníky s celostátním pokrytím budou v následující části práce *Hospodářské noviny*, *Lidové noviny*, *Mladá fronta DNES* a *Právo*. Specifickým pro česká tištěná média je fakt, že český tisk nemá na rozdíl od mnohého zahraničního tisku vyhraněnou politickou orientaci na pravolevém politickém spektru, tedy otevřeně se žádný z českých deníků nehlásí k žádnému politickému proudu. Jediným deníkem, který svou obsahovou orientací může

⁸⁶ Bakala potvrdil koupi většinového podílu v *Economii*. *Česká televize* [online]. 30. 8. 2008 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media/1443339-bakala-potvrdil-koupi-vetsinoveho-podilu-v-economii>

⁸⁷ České noviny si rozdělily podnikatelské skupiny. *MediaGuru* [online]. 12. 8. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/08/ceske-noviny-si-rozdelily-podnikatelske-skupiny/>

⁸⁸ Penta se stala vlastníkem VLP. *Vltava Labe Media* [online]. 3. 11. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.vlmedia.cz/tiskove-zpravy/penta-se-stala-vlastnikem-ulp.html?strana=9>

⁸⁹ Periodický tisk. *ABC ČR* [online]. Červen 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2017&filterMonth=6>

⁹⁰ O společnosti. *Vltava Labe Media* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.vlmedia.cz/o-spolecnosti>

být zařazen spíše „nalevo“, je *Právo*. Je samostatnou otázkou, zdali je dobře, že se české deníky politicky nevymezují, nebo by bylo vhodnější, aby se každý z deníků otevřeně politicky profiloval a čtenář tak předem věděl, co může od toho kterého periodika názorově očekávat. Podle novináře a podnikatele Jana Dobrovského je apolitičnost českého tisku chyba. Dobrovský pro *MediaGuru* v roce 2015 uvedl, že by českým novinám prospělo, pokud by byly více politické. Lidé by tak měli důvod číst své noviny a novináři by mohli vyjadřovat svoje politické názory přímo, a ne mezi řádky.⁹¹

Zaměříme-li se na politickou orientaci čtenářů, pak podle výzkumu společnosti Median z roku 2012 vyplývá, že většina českých čtenářů je středově orientována, což se nejzřetelněji projevuje u bulvárních deníků *Blesk* a *Aha!*, kdy *Blesk* je dlouhodobě nejčtenějším periodikem v České republice.⁹² Pravicovější smýšlení dle průzkumu měli čtenáři *Hospodářských novin*, kteří se k této orientaci přihlásili z více než 40 %. Přibližně se 30 % následovali čtenáři *Mladé fronty DNES* a za nimi se umístili čtenáři *Lidových novin*, přičemž převahu čtenářů nalevo od středu má již zmíněný deník *Právo*.⁹³ Andrej Babiš tak koupí mediální skupiny MAFRA získal deníky s druhým a třetím největším počtem pravicově smýšlejících čtenářů a zároveň tak druhý (*MF Dnes*) a šestý (*Lidové noviny*) nejčtenější celostátní deník.⁹⁴ Pohled čtenářů na nezávislost médií byl v květnu roku 2017 podroben zkoumání agenturou STEM/MARK, kdy vyšlo najevo, že 54 % dotázaných se o to, kdo vlastní média v České republice, „spíše nezajímá“, 27 % se „rozhodně nezajímá“ a pouhá 4 % oslovených se „rozhodně zajímají“ a 15 % lidí se vyjádřilo, že se „spíše zajímá“.⁹⁵ Oslovený vzorek populace se z 89 % procent přiklonil

⁹¹ Dobrovský pro *MediaGuru* přímo řekl: „Kdyby noviny byly vyprofilované podle politických názorů, jako jsou noviny italské, německé či britské, lidi by věděli, proč mají své noviny číst. Novinářská elita je vždy politicky profilovaná, jenže my ji uměle neutralizujeme tím, že ji nedovolujeme říct politický názor. Vytváříme umělou normu objektivitu a potlačujeme názorovou orientaci. Autory textů nutíme k vyjadřování jejich postoje mezi řádky, nikoliv přímočaře. V jiných redakcích na světě se vydávají redakční sloupky podepsané redakcí, ne autorem. U nás nic takového nemáme, a tudíž vlastně ani neznáme názor listu. U nás je názor listu hlavně se nikoho nedotknout, všechno vyvážit tak, abychom nepřišli o jediného čtenáře. Ale ten čtenář by si měl pro noviny chodit jako do svého klubu – měl by přijít a přečíst si v nich něco o svém vlastním světě. My ale tyhle názorové kluby nemáme. Lidi proto nevědí, proč noviny číst. Novináři ani neví, pro koho píšou, a točíme se v kruhu.“ Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/11/apoliticky-koncept-novin-nici-ceske-deniky/>

⁹² Výsledky MEDIA PROJEKTU za 3. a 4. čtvrtletí 2016: Tiskové tituly čte 9 z 10 obyvatel ČR. *Unie vydavatelů* [online]. 17. 4. 2018 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z:

http://www.unievydavatelu.cz/cs/home/novinky/1683-data_o_ctenosti_za_3_q_a_4_q_2015

⁹³ Změní Babiš politickou mapu českých deníků? *MediaGuru* [online]. 28. 6. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/06/zmeni-babis-politickou-mapu-ceskych-deniku>

⁹⁴ Čtenost: Deníky potvrdily své pozice, vede *Blesk*. *MediaGuru* [online]. 9. 2. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2017/02/ctenost-deniky-potvrdily-sve-pozice-vede-blesk/>

⁹⁵ KRÁLOVÁ, Lenka. Lidé většinou netuší, komu patří média v ČR a ani je to příliš nezajímá. *Deník* [online]. 16. 5. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/lide-vetsinou-netusi-komu-patri-media-v-cr-a-ani-je-to-prilis-nezajima-20170516.html>

k tomu, že považuje nezávislost novin za nezbytnou nutnost. Zároveň ale vyjádřil skepsi nad tím, že by politici a politické strany neovlivňovali média bez ohledu na to, kdo je vlastní. K tomuto názoru dospělo 88 % dotázaných. To, že média v dnešní době budou nezávislá na svých vlastnících, si nemyslí 79 % účastníků průzkumu. A v neposlední řadě si 76 % dotázaných myslí, že je lepší, když jsou česká média vlastněna tuzemskými vlastníky než těmi zahraničními.⁹⁶ V druhé části výzkumu mapující negativní vlivy na kvalitu médií se ale 87 % dotázaných shodlo, že negativní vliv představuje tlak ze strany vlastníků médií a 85 % vidí jako hrozbu i tlak ze strany politických stran.⁹⁷

V otázce vlastnictví je důležité zmínit, jaký orgán dohlíží na velké mediální transakce. Dohled na hospodářské soutěže a veřejné zakázky má na starosti Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS), známý také jako antimonopolní úřad. Ten slouží jako kontrolní orgán zamezující vzniku monopolů na českém, a nejen mediálním, trhu. ÚOHS se snaží zamezovat uzavírání kartelových dohod mezi vlivnými aktéry na trhu a brání zneužívání dominantního postavení subjektů, přičemž dominantního postavení soutěžitel nabyde v momentě, kdy jeho hranice podílu na trhu přesáhne 40 %.⁹⁸ Antimonopolní úřad tedy rozhoduje o tom, jestli podnikatel získá licenci a jestli se prodej daného média uskuteční v souladu se zákonem. ÚOHS tak v roce 2013 povolil Andreji Babišovi koupit mediální společnosti MAFRA a její začlenění do holdingu AGROFERT a.s., jelikož tržní podíl při spojení těchto dvou skupin nepřesáhl 25 % a zároveň nehrozilo riziko narušení hospodářské soutěže.⁹⁹ Nejnověji ÚOHS musí schválit podnikateli Danieli Křetínskému, který vlastní deníky *Blesk*, *Aha!*, *Sport* a desítky časopisů, koupit rozhlasových stanic Evropa 2 a Frekvence 1 od francouzské mediální skupiny Lagardère.¹⁰⁰

Kromě Andreje Babiše a Daniela Křetínského vlastní česká tištěná média další vlivné osobnosti, všechny české deníky jsou tedy v soukromém vlastnictví. Ukazuje se ale, že transparentnost vlastníků mediálních domů v České republice má svoje slabá místa. V roce 2017 provedla nevládní organizace Transparency International šetření

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

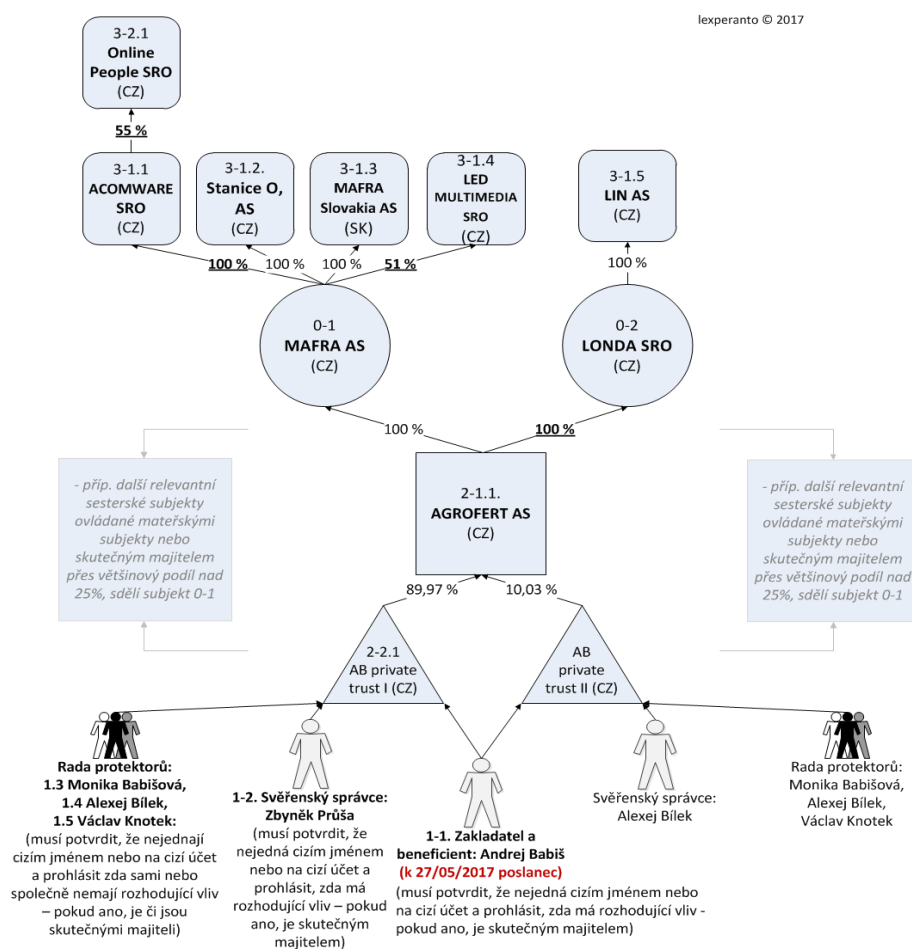
⁹⁸ Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže). In: *Sbírka zákonů*. 4. 4. 2001, částka 58.

⁹⁹ AGROFERT získal povolení k převzetí vydavatelského domu MAFRA. *ÚOHS* [online]. 26. 8. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/1675-agrofert-ziskal-povoleni-k-prevzeti-vydavatelstvi-mafra.html>

¹⁰⁰ HORÁČEK, Filip. Miliardář Křetínský nakupuje rádia. Získává i dvojku trhu Evropu 2. *IDnes* [online]. 17. 4. 2018 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/kretinsky-investice-media-rozhlas-evropa-1-f22-/ekoakcie.aspx?c=A180417_085256_ekoakcie_fih

napříč nejvlivnějšími provozovateli médií v České republice, kdy ve výsledku vyšlo najevo, že u mnohých z těchto prověřovaných společností nebylo možné určit koncové vlastníky.¹⁰¹ Kromě společností vlastnicích televizní média organizace Transparency International prozkoumala i vlastníky tištěných médií a přinesla mapu vlastnické struktury akciové společnosti MAFRA.

Graf č. 1: Vlastnická struktura Mafra a.s. ke 27. 5. 2017

Zdroj: Taxparency.eu (2017)

Mediální skupina MAFRA, kterou v roce 2013 koupila od německé mediální skupiny Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft skupina Agrofert Andreje Babiše¹⁰², by

¹⁰¹ TI: Vlastníci českých médií nelze vždy dohledat. *MediaGuru* [online]. 12. 6. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2017/06/ti-vlastniky-ceskych-medii-nelze-vzdy-dohledat/>

¹⁰² Babiš kupuje mediální skupinu Mafra. *MediaGuru* [online]. 26. 6. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/06/babis-kupuje-medialni-skupinu-mafra/>

dle zprávy zveřejněné na internetové stránce Taxparency měla doložit několik informací, a to například seznam akcionářů, který by sloužil k ověření přímého majitele a výše jeho podílu, dále „Prohlášení o pravdivosti seznamu akcionářů a o pravdivosti informací a dokladů o vlastnické struktuře a skutečných majitelích“ a také „Zakladatelskou listinu“, jež by ověřovala zakladatele svěřeneckého fondu AB private trust 1, kterou musí doložit ověřovaná právnická osoba, a vůbec existenci subjektu jako takového.¹⁰³ Nejasný je zde i počet beneficentů v Agrofertu, jejichž seznam také nebyl doložen, a stejně tak chybí prohlášení o rozhodujícím vlivu v Agrofertu, které by mohlo kromě skutečného majitele objasnit, zdali je dodržena absence jednání na cizí účet.¹⁰⁴ Informace, jež by pomohly ozřejmit mnohé nejasnosti ohledně MAFRY, Agrofertu a svěřeneckých fondů, tak chybí.

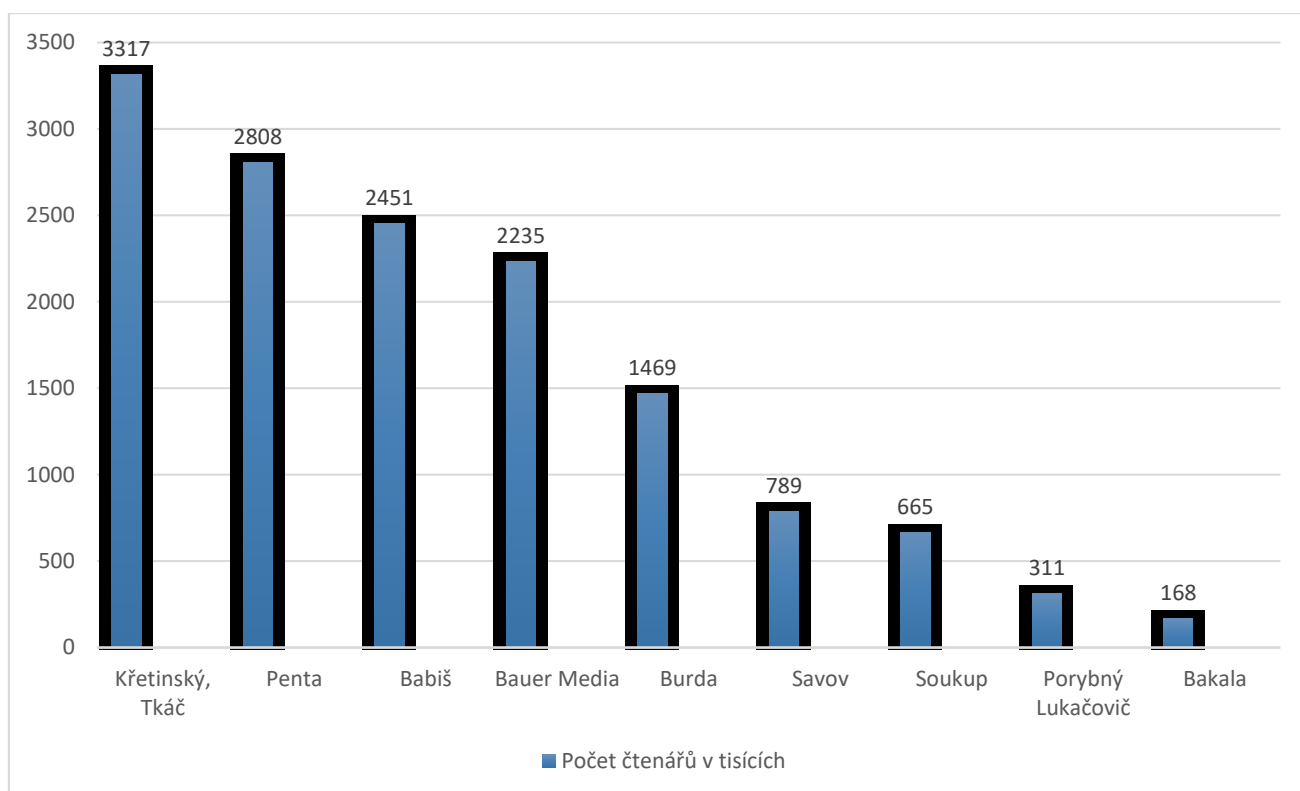
Mezi vlastníky českých tištěných médií tedy patří Andrej Babiš (mediální skupina MAFRA – deníky *MF Dnes*, *Lidové noviny*, *Metro*) a dalšími konkurenčními vlastníky tištěných médií v České republice, bavíme-li se o fyzických osobách, jsou Daniel Křetínský a Patrik Tkáč za CZECH NEWS CENTER a.s. (součástí Czech Media Invest; deníky *Blesk*, *Aha!*, *Sport*, časopis *Reflex*, atd.), kdy tyto tituly patří k nejčtenějším, a Czech News Center (CNC) tak vévodí čtenosti a prodejem na poli tištěných médií, jak ukazuje graf níže. Druhým v pořadí je Marek Dospiva se svou mezinárodní investiční společností Penta Investments (70 regionálních mutací *Deníku*) a nejvlivnější podnikatelskou trojicí působící na českém trhu s novinami uzavírá již zmíněný Andrej Babiš. Dalšími podnikateli jsou Zdeněk Porybný za vydavatelství Borgis a.s., které vydává deník *Právo*, František Savov (Mladá fronta a.s. – deník *E15*), Zdeněk Bakala (Economia a.s. – deník *Hospodářské noviny*, týdeník *Respekt*) a také Jaromír Soukup (Empresa Media – týdeníky *Týden*, *MarketingSalesMedia*, *Instinkt* a další).¹⁰⁵

¹⁰³ Tabulka údajů: Mafra a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI5_MAFRA.pdf?2

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Komu patří české noviny? Nově budou jen zdejších miliardářů. *Aktuálně* [online]. 12. 8. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/>

Graf č. 2: Zásah jednotlivých vlastníků tisku na čtenářském trhu k roku 2015

Zdroj: Autorka podle statistických údajů *MediaGuru* (2016)

Dle výše zmíněného průzkumu Transparency International by kromě Andreje Babiše měli doplnit podobné chybějící informace ohledně vlastnických struktur i další majitelé mediálních domů, jmenovitě Porybný^{106,107}, Křetínský a Tkáč^{108,109},

¹⁰⁶ Zdeněk Porybný je podnikatel, zakladatel BORGIS a.s. a šéfredaktor *Práva*, který v r. 1991 privatizoval *Rudé právo* a začal ho vydávat jako soukromý tisk. Dostupné z:

<https://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/komentare/stranicky-tisk-vcera-a-dnes/detail>

¹⁰⁷ Tabulka údajů: BORGIS a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z:

http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI1_Borgis.pdf?2

¹⁰⁸ Daniel Křetínský je právník a jeden z nejbohatších Čechů, který vlastní kromě Czech Media Invest a energetické skupiny EPH i fotbalový klub AC Sparta Praha. Patrik Tkáč je slovenský podnikatel a partner finanční skupiny J&T. Dostupné z: <https://www.cncenter.cz/clanek/2370/vlastnici>

¹⁰⁹ Tabulka údajů: CZECH NEWS CENTER a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI2_CzechNewsCenter.pdf?2

Bakala^{110,111}, Dospiva^{112,113} i Soukup¹¹⁴ a jeho čínští obchodní partneři¹¹⁵. Částečná nečitelnost vlastnických struktur je tak podobná u všech jmenovaných podnikatelů. Je ale faktem, že nikdo z nich kromě Andreje Babiše v současné době nezastává politické funkce, a proto je důležité se zaměřit na problematiku střetu zájmů právě s ohledem na nebezpečí kumulace moci a vlivu.

¹¹⁰ Zdeněk Bakala je miliardář, někdejší majitel společnosti OKD a vlastník vydavatelství Economia. Dostupné z: <http://www.forbes.cz/miliardari/#bakala>

¹¹¹ Tabulka údajů: Economia a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI3_Economia.pdf?2

¹¹² Tabulka údajů: VLTAVA LABE MEDIA a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI9_VltavaLabeMedia.pdf?2

¹¹³ Marek Dospiva je český podnikatel, jenž je spoluzakladatelem investiční skupiny Penta Investments, do které patří i vydavatelství VLTAVA LABE MEDIA. Dostupné z: <http://www.pentainvestments.com/cs/about/story.aspx>

¹¹⁴ Jaromír Soukup je mediální magnát, zakladatel mediálního domu Empresa Media a vlastník a ředitel TV Barrandov. Dostupné z: <https://wiki.idnes.cz/jaromir-soukup-0gm-/osobnosti-cr.aspx?klic=460102>

¹¹⁵ Tabulka údajů: EMPRESA Média a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI4_EmpresaMedia.pdf?2

3 Střet zájmů a novela zákona o střetu zájmů

Střetem zájmů je myšleno jednání, v němž je určitá osoba či organizace zainteresována v několika zájmech, často finančního rázu, které se ale mohou rozcházet v požadavcích na konání té dané osoby. Osoba by tedy měla konat, ale jelikož by její jednání ohrozilo druhý zájem a ovlivnilo tak její prospěch, nekoná. Podle Russella L. Williamse se střet zájmů může vyskytovat v momentě, kdy konkrétní zákony o střetu zájmů nefungují. Jako širší definici dále uvádí, že jde o střet zájmů v momentě, kdy jedinec, jenž disponuje politickou funkcí, staví osobní zájem nad zájem veřejnosti.¹¹⁶ Americký politolog a profesor Robert Axelrod střet zájmů definuje jako stav nesouladu cílů dvou a více aktérů.¹¹⁷ Střet zájmů je tedy široký pojem, který se může vyskytnout téměř v každé osobní či profesní oblasti, přičemž problematický je zde především střet osobního a veřejného zájmu. Ve správním nebo soudním řízení se situace řeší tzv. *institutem podjatosti*¹¹⁸, kdy je daná osoba vyloučena z projednávání věci z důvodu osobní zaujatosti. Veřejný zájem není snadno definovatelný, protože se nejedná o právně vymezený pojem. Dle jedné z definic se na něj dá nahlížet jako na celoskupinový zájem, který sahá dále než zájem jednotlivce či jednotlivé skupiny. Veřejný zájem je ale i přes svůj nejasný výklad a problematické použití v praxi jedním z právních institutů.¹¹⁹

Pokud je ale člověk úředníkem nebo politikem, může nastat situace, kdy se osobní zájem kryje se zájmem veřejným například v otázce nakládání s veřejným majetkem a dalších záležitostech souvisejících s veřejnou správou. Následně tak vyvstává otázka, jestli je daná osoba schopna hájit zájmy státu (či veřejnosti), nebo bude hájit osobní zájmy a svůj prospěch. V České republice byl v roce 2006 přijat zákon o střetu zájmů (zákon č. 159/2006 Sb.), který pojmem *veřejný funkcionář* podle §2 odst. 1 zaštiťuje poslance a senátory Parlamentu ČR, členy vlády, jejich náměstky, starosty obcí a další veřejné činitele.¹²⁰ Tento zákon veřejným funkcionářům nařizuje zdržet se takového jednání, které by mohlo ovlivnit výkon jejich funkce, a to s ohledem právě na osobní zájem.

¹¹⁶ WILLIAMS, Russell L. Conflict of interest. In: RABIN, Jack. *Encyclopedia of public administration and public policy*. New York: Marcel Dekker, c2003, s. 223. ISBN 0824709462.

¹¹⁷ AXELROD, Robert. Conflict of interest: an axiomatic approach. *Journal of Conflict Resolution* [online]. 1967, 11(1), 87 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/002200276701100107>

¹¹⁸ Střet zájmů. *Transparency* [online]. [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/pravni-poradna/stret-zajmu/>

¹¹⁹ Veřejný zájem. *Iuridictum* [online]. [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Ve%C5%99ejn%C3%BD_z%C3%A1jem

¹²⁰ Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. In: *Sbírka zákonů*. 16. 3. 2006, částka 55.

Osobní zájem je zde definován jako zájem, z něž profituje buď veřejný funkcionář, nebo jemu blízká osoba nabytím majetku či zvýšením prospěchu, případně ziskem dalších výhod. Pokud už ke střetu zájmů dojde, veřejný funkcionář musí upřednostnit veřejný zájem před zájmem osobním a nesmí také zneužívat své funkce k získání jakéhokoliv osobního prospěchu.¹²¹

V kontextu osoby Andreje Babiše, na nějž se střet zájmů v této bakalářské práci vztahuje, je důležité zmínit, že dle zákona dále veřejný funkcionář nesmí podnikat a musí ukončit svoji podnikatelskou činnost do 30 dnů od zahájení výkonu funkce.¹²² Je také spolu s tím povinen pravdivě oznámit, jestli podniká, a uvést svůj majetek. A v neposlední řadě nesmí být veřejný funkcionář mimo jiné vydavatelem periodického tisku nebo ovládat právnickou osobu, jež vydává periodický tisk. Pokud je vydavatelem, nebo členem právnické osoby, má dle zákona do 60 dnů od začátku výkonu funkce ukončit vydávání tisku.¹²³

3.1 Přijímání novely zákona o střetu zájmů

Podnikatel a v současné době trestně stíhaný politik zastávající funkci premiéra v demisi Andrej Babiš dlouhodobě čelí podezřením, že má střet zájmů.¹²⁴ Aby se po svém prvním úspěchu v parlamentních volbách v roce 2013 mohl stát ministrem financí, musel opustit pozici generálního ředitele ve své firmě Agrofert. Učinil tak v lednu roku 2014, kdy ale zůstal členem v dozorčí radě Nadace Agrofert a zároveň zůstal majitelem celého koncernu.¹²⁵ Jelikož si tak teoreticky zachoval vliv nad rozhodováním firmy, začala být na půdě Parlamentu ČR a v médiích vyzdvihována nutnost novelizace zákona o střetu zájmů. Návrh zákona označovaného také jako *lex Babiš* byl vládou předložen sněmovně v červenci 2015, přičemž až do dubna roku 2016 byl návrh projednáván Mandátovým a imunitním výborem a Ústavně právním výborem.¹²⁶ Zákon byl sněmovnou přijat po

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Babišův střet zájmů má evropský dosah, píše německý týdeník Die Zeit. *IDnes* [online]. 4. 8. 2016 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-stret-zajmu-die-zeit-trump-dok-domaci.aspx?c=A160804_145602_domaci_bur

¹²⁵ ŠPAČKOVÁ, Iva. Babiš končí ve vedení Agrofertu. Dal si výpověď a čeká na výmaz z rejstříků. *IDnes* [online]. 20. 1. 2014 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/babis-konci-v-agrofertu-0v3-ekoakcie.aspx?c=A140120_171609_ekonomika_spi

¹²⁶ Novela z. o střetu zájmů. In: *Sněmovní tisk 564*. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=564>

sérii pozměňovacích návrhů, následně ho ale prezident odmítl podepsat a vetoval ho kvůli jeho údajné protiústavnosti.¹²⁷ Zákon se tak vrátil do poslanecké sněmovny, kde bylo prezidentovo veto přehlasováno a schválený zákon podepsal premiér v lednu 2017. Novela zákona o střetu zájmů (zákon č. 14/2017 Sb.) byla vyhlášena 25. ledna 2017 a účinnosti nabyla 9. února 2017.¹²⁸

Novela zákona o střetu zájmů obsahuje několik dílčích změn, ale základní principy zůstaly zachovány. Novela zavedla povinnost, podat oznámení o majetku ze strany funkcionáře už ke dni, kdy nastupuje do funkce. Toto opatření má sloužit k případnému zjištění nabytí majetku v průběhu vykonávání dané funkce. Dále byl zaveden nový systém sankcí podle závažnosti jednání, které je v rozporu s právem. Pozměňovací návrhy poslanců bylo doplněno, že přímo člen vlády nesmí vlastnit společnosti provozující rozhlasové nebo televizní vysílání, či vydávající periodický tisk. Člen vlády, který by držel nejméně 25% podíl v nějaké společnosti, přichází o nárok na nenárokové dotace a investiční pobídky.¹²⁹ Taková společnost dále ztrácí nárok na to, aby se mohla hlásit o veřejné zakázky.¹³⁰

Pro Andreje Babiše tak novela zákona o střetu zájmů znamenala velkou překážku v podnikání, jelikož koncern Agrofert vlastnil ze 100 %. Babiš se tedy musel vzdát vlastnictví svých firem, mezi které patří i mediální dům MAFRA, ale zároveň svůj majetek převedl do svěreneckých fondů. Správci těchto fondů, které nesou název AB private trust I a AB private trust II, se stali Zbyněk Průša, předseda představenstva Agrofertu, a právník Alexej Bílek. Dohled má na starosti tříčlenná rada, jejíž členkou je i Babišova manželka Monika Babišová.¹³¹ Pro Českou televizi Andrej Babiš v únoru roku 2017 uvedl, že zákon považuje za protiústavní, neboť jsou mu upírána základní lidská práva k vlastnění majetku a účasti na věcech veřejných. Dodal také, že i když už nemá žádné akcie, zůstává tzv. *osobou obmyšlenou*. To znamená, že v momentě, kdy by přestal

¹²⁷ OVČÁČEK, Jiří. Prezident republiky vetoval zákon o střetu zájmů. *Hrad* [online]. 19. 12. 2016 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-vetoval-zakon-o-stretu-zajmu-13090>

¹²⁸ Zákon č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů*. 29. 11. 2016, částka 5.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Poslanecká sněmovna definitivně schválila zákon o střetu zájmů. *Vláda* [online]. 11. 1. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/poslanecka-snemovna-definitivne-schvalila-zakon-o-stretu-zajmu-152513/>

¹³¹ Babiš vložil Agrofert do svěreneckých fondů. Dohlížet na ně bude i partnerka Monika. *Lidovky* [online]. 3. 2. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/babis-vlozil-akcie-svych-firem-do-sverenskych-fondu-fh5-/zpravy-domov.aspx?c=A170203_121839_ln_domov_ELE

být veřejným funkcionářem, nebo by omezení z novely zákona přestala platit, byl by mu majetek z fondů vydán.¹³²

Prezident České republiky Miloš Zeman podal na zákon hned po jeho přijetí stížnost k Ústavnímu soudu, kdy mimo jiné chtěl, aby Ústavní soud zrušil ustanovení zakazující členům vlády vlastnit média.¹³³ Na podzim roku 2017 Ústavnímu soudu dále podalo 50 senátorů návrh ke zrušení části zákona, která upravuje rozsah zveřejňovaného majetku. Podle senátorů je hlavním problémem novely zákona povinnost veřejných funkcionářů zveřejnit kompletní majetek zahrnující společné jmění manželů/manželek a společníků ve firmách. Podle předkladatele návrhu Jana Horníka se jedná o zásah do soukromí osob a obzvlášť na komunální úrovni by detailně zveřejněný majetek mohl vést k závisti.¹³⁴ Poslanci v dubnu 2018 nově schválili zmírnění novely, díky kterému by politici už nemuseli zveřejňovat svůj movitý majetek v internetovém registru.¹³⁵

Úpravy novely zákona o střetu zájmu tak stále probíhají a mnozí politici jsou skeptičtí k tomu, zdali *lex Babiš* skutečně pomohl k větší transparentnosti a omezení vlivu Andreje Babiše v jeho původních firmách, včetně vydavatelství MAFRA.

¹³² Babiš převedl Agrofert do svěrenského fondu, dohlížet na něj bude i jeho partnerka. *Česká televize* [online]. 3. 2. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/2028378-babis-prevedl-agrofert-do-sverenskeho-fondu-dohlizet-na-nej-bude-i-jeho-partnerka>

¹³³ Prezident Zeman napadl u Ústavního soudu zákon o střetu zájmů. *Česká televize* [online]. 14. 2. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2035840-prezident-zeman-napadl-u-ustavniho-soudu-zakon-o-stretu-zajmu>

¹³⁴ 'Majetkový striptýz povede k závisti.' Senátoři napadli rozsah zveřejňování majetku u Ústavního soudu. *Irozhlas* [online]. 30. 11. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravodmov/majetkovy-striptyz-povede-k-zavisti-senatori-napadli-rozsah-zverejnovani-majetku_1711301815_dp

¹³⁵ REICHL, Jiří. Poslanci zmírnili pravidla pro majetkové přiznání politiků. Novela putuje do Senátu. *Česká justice* [online]. 20. 4. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/poslanci-zmirmili-pravidla-pro-majetkove-priznani-politiku-novela-putuje-do-senatu/>

4 Andrej Babiš a potenciální ovlivňování obsahu tisku

Andrej Babiš je osobností, jež vyvolává kontroverze na české politické i mediální scéně už několik let. Proto autorka zaměřila následující úsek práce na stručný výčet politických aktivit Babiše a na vnímání Babišova vlivu ze strany Evropské unie a českých pozorovatelů.

Babiš za komunistického režimu vstoupil do KSČ a zahájil spolupráci se Státní bezpečností (StB), kterou ale dnes popírá, ač slovenský Ústav paměti národa (ÚPN) zveřejnil evidence StB, kde Babiš vystupuje pod krycím jménem Bureš.¹³⁶ V StB měl působit jako důvěrník od roku 1980 do roku 1985. Existuje značné množství soupisu aktivit Bureše, Babiš ale tvrdí, že je ve spisech evidován neoprávněně a Ústav paměti národa zažaloval. Soudní boj probíhá již několik let – Krajský soud Bratislava i Nejvyšší soud Slovenské republiky rozhodly ve prospěch Babiše s tím, že nebyl vědomým spolupracovníkem (na základě toho, že bývalí spolupracovníci StB nepotvrdili, že pro ně Babiš pracoval)¹³⁷, ale ÚPN podal stížnost ke slovenskému Ústavnímu soudu, který v říjnu roku 2017 rozhodl vyhovět této stížnosti.¹³⁸ Ústavní soud tedy zrušil pravomocná rozhodnutí slovenských soudů nižší instance, podle nichž byl Babiš veden jako agent neoprávněně. Soud vrátil případ odvolacímu krajskému soudu v Bratislavě k novému projednání, přičemž se soud bude muset řídit právním názorem Ústavního soudu.

Andrej Babiš po mnoho let vystupoval tak, že by do politiky nikdy aktivně nevkročil. V roce 2011 Andrej Babiš založil Hnutí ANO (dříve Akce nespokojených občanů), které mělo prvotně sloužit jako občanská iniciativa. V září roku 2011 Andrej Babiš řekl: „*Do politiky nepůjdu. Nemám pro to předpoklady, jsem diskvalifikovaný... Jsem bývalý člen KSČ, bývalý pracovník podniku zahraničního obchodu. Jsem takový ten prospěchář starého režimu, který do strany vlezl, aby mohl cestovat do zahraničí, nejsem asi historicky morální ideál.*”¹³⁹ V roce 2012 ale zaregistroval ANO 2011 jako politické hnutí, které bylo dlouhou dobu bez programu a dodnes se nenachází v žádném jasně

¹³⁶ Ústav paměti národa. *KS ZNB-Správa ŠtB Bratislava (Séria: II): záznam č. 25085* [online]. [cit. 2018-04-30]. Dostupné z:

<http://www.upn.gov.sk/regpro/zobraz.php?typ=kraj&kniha=75&strana=18&zaznam=68924>

¹³⁷ Soud očistil Babiše. Možná by se někteří lidé měli omluvit, řekl ministr. *Česká televize* [online]. 2014-06-26, rev. 2014-06-26 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1028162-soud-ocistil-babise-mozna-se-nekteri-lide-meli-omluvit-rekl-ministr>

¹³⁸ Slovenský ústav uspěl ve sporu s Babišem kvůli StB, politik se chce dál soudit. *IDnes* [online]. 2017 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/andrej-babis-ustav-pameti-naroda-stb-d7j-zahranicni.aspx?c=A171012_092835_zahranicni_jj

¹³⁹ Andrej Babiš: Korupce překročila únosnou mez. *Hospodářské noviny* [online]. 2011 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-52891140-andrej-babis-korupce-prekrocila-unosnou-mez>

vymezeném ideovém proudu, což je na české politické scéně novou situací.¹⁴⁰ V roce 2013 následně koupil vydavatelství MAFRA, protože dle svých slov „měl trvalé problémy s novináři”.¹⁴¹

V roce 2013 dále skončilo ANO 2011 ve volbách na druhém místě za ČSSD se ziskem 18,65 % hlasů a následně čtyři roky vládlo v koalici se sociálními demokraty a KDU-ČSL. Babiš působil jako ministr financí a vicepremiér. Z postu ministra financí byl ale v roce 2017 odvolán kvůli podezření z krácení státu na daních a ovlivňování médií skupiny MAFRA.¹⁴² Svého dosavadního politického vrcholu dosáhl na podzim roku 2017, kdy jeho hnutí ANO vyhrálo parlamentní volby a kdy se stal premiérem České republiky, který aktuálně vládne v demisi.

Situaci v České republice projednával v květnu roku 2017 i Evropský parlament, který konkrétně řešil, jestli je zde ohrožena nezávislost tisku. Jednal tak v reakci na uniklou audio nahrávku, na jejímž záznamu tehdejší vicepremiér a ministr financí Andrej Babiš instruoval jednoho z novinářů zaměstnaných v *MF DNES*, tedy v novinách patřících Babišovi, aby v určitý čas publikoval negativně zaměřené texty vůči tehdejšímu ministrovi vnitra za ČSSD Milanu Chovancovi.¹⁴³ Tato kauza tak na výzvu německých europoslanců byla projednána i v Evropském parlamentu na plenárním zasedání. Podle zjištění poslanců Evropského parlamentu, kteří odsoudili jednání Andreje Babiše, ale nejde v České republice o systematické zneužívání médií vládou, jako spíš o chybu jednotlivce. Poslanci se dále shodli, že i v dalších členských státech Evropské unie se tento problém vyskytuje, a je tedy třeba hlídat pluralitu médií a do budoucna v tomto směru zvýšit legislativní opatření.¹⁴⁴

¹⁴⁰ STAUBER, Jakub. Organizační vývoj nových politických stran v České republice pohledem teorie institucionalizace. *Acta Politologica* [online]. 2015, 7(2), s. 133-155 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/282366318_Organizacni_vyvoj_novych_politickych_stran_v_Ceske_republice_pohledem_teorie_institucionalizace

¹⁴¹ Až zase budu něco kupovat, napíšu to na twitter. *MediaGuru* [online]. 2013 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/08/az-zase-budu-neco-kupovat-napisu-to-na-twitter/>

¹⁴² GRUBER, Jan. Sobotka zvítězil: Babiš byl odvolán z vlády, na jeho místo přichází Pilný. *Deník Referendum* [online]. 24. 5. 2017 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/25321-sobotka-zvitezil-babis-byl-odvolan-z-vlady-na-jeho-misto-prichazi-pilny>

¹⁴³ PŠENIČKA, Jiří a Martin ŤOPEK. Tajná nahrávka naznačuje, že Babiš manipuluje s médii. O místo kvůli ní přišel už jeden redaktor. *Hospodářské noviny* [online]. 3. 5. 2017 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65717170-nahravka-udajne-usvedcuje-babise-z-manipulace-s-medii-o-misto-kvuli-ni-prisel-uz-jeden-redaktor>

¹⁴⁴ Czech media freedom: Let citizens decide fate of media-abusing politicians. *European Parliament* [online]. 1. 6. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20170529IPR76231/czech-media-freedom-let-citizens-decide-fate-of-media-abusing-politicians>

Čeští pozorovatelé ale stav českých médií hodnotí negativněji. Svobodné fórum například ve spolupráci s Klubem na obranu demokracie vydalo před zmíněným jednáním Evropského parlamentu výzvu pro české europoslance, aby důstojně zastupovali zájmy České republiky. Tato výzva uvádí, že zneužívání médií v ČR je již několik let „holou skutečností“ a označuje Andreje Babiše za „vetřelce“.¹⁴⁵ K detailnějšímu nezávislému posouzení vývoje stavu českých médií s důrazem na tisk slouží následující oddíl práce.

¹⁴⁵ KLUB NA OBRANU ČESKÉ DEMOKRACIE. VÝZVA: Česká média v ohrožení. Evropanlament se musí zabývat Babišem. *Svobodné fórum* [online]. 18. 5. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://forum24.cz/vyzva-ceska-media-v-ohrozeni-europarlament-se-musi-zabyvat-babisem/>

5 Organizace Freedom House

Tato část práce je zaměřena na vysvětlení účelu organizace Freedom House a její historie, přičemž důraz je kladen především na průzkum svobody tisku (*Freedom of the Press*) a následnou metodologii měření nezávislosti tisku této organizace s vyhodnocením získaných poznatků a údajů o České republice. Je třeba podotknout, že zdroje o organizaci Freedom House se v českém prostoru nevyskytují, proto tedy autorka vychází ze zahraničních zdrojů v anglickém jazyce, včetně oficiálních webových stránek Freedom House, z nichž bude informace čerpat a překládat je do českého jazyka.

Organizace Freedom House je nevládní americká organizace, jejíž hlavní náplní je monitorování stavu demokracie, lidských práv a politického dění ve světě. Tato organizace se sama hlásí k roli hlídacího psa demokracie a svobody. Právě demokracii a svobodu má Freedom House za cíl rozšiřovat po světě a snaží se o to už od svého založení v roce 1941.¹⁴⁶ Freedom House se od té doby zaměřuje na poskytování podpory a platformy lidem, kteří žijí v nedemokratických zemích. Organizace byla založena americkými prominentními osobnostmi v reakci na nacismus a probíhající druhou světovou válku, aby následně bojovala i proti další celosvětové hrozbě v podobě komunismu. Od roku 1973 vydává svůj klíčový každoroční výzkum *Svoboda ve světě* (*Freedom in the World*), který hodnotí politická práva a občanské svobody ve světě prostřednictvím specifických indikátorů.¹⁴⁷ Výsledky tohoto výzkumu pak dále slouží novinářům, politikům a aktivistům bojujícím za lidská práva nebo i široké veřejnosti k získání detailního pohledu na stav svobody ve světě.

Freedom House zaměstnává přes 120 expertů na dané regiony a své pobočky má ve 12 zemích světa.¹⁴⁸ K dalším analýzám, jež tato nevládní organizace vydává, se řadí již zmíněný průzkum svobody tisku, jenž je pro tuto práci zásadní, dále také průzkum *Nations in Transit*, který hodnotí demokratické podmínky v postkomunistických zemích¹⁴⁹, *Countries at the Crossroads* hodnotící úroveň vládnutí, míru korupce a transparentnosti v 60 zemích světa¹⁵⁰, a další. Freedom House tedy pravidelně vydává

¹⁴⁶ About us: About Freedom House. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/about-us>

¹⁴⁷ Our History. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/content/our-history>

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ About Nations in Transit: What is Nations in Transit? *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>

¹⁵⁰ About Countries at the Crossroads. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report-types/countries-crossroads>

celou škálu průzkumů, studií a analýz zaměřených na lidská práva, rozvoj demokracie ve světě, a zároveň upozorňuje na nebezpečí autoritářských režimů, potlačování svobod a zásahů státu do práv a svobod jedince.

5.1 Metodologie organizace Freedom House

Průzkum svobody tisku *Freedom of the Press*, který je pro tuto práci klíčový, je vydáván pravidelně každý rok a sleduje úroveň nezávislosti tisku nejen v rozvojových zemích, ale i ve vyspělých demokraciích. Měření se zabývá nezávislostí médií ve 199 zemích světa, a to od roku 1980.¹⁵¹ Jelikož tento každoroční průzkum svobody tisku poskytuje nejrozsáhlejší soubor zpracovaných dat o nezávislosti tisku v České republice, představuje i pro autorku této bakalářské práce zásadní podklad pro vyhodnocení závěrů a zodpovězení výzkumných otázek položených v úvodu práce. Autorka zde plně vychází z metodologických postupů uvedených na webových stránkách organizace Freedom House. Níže uvedená metodologie bude začleněna do této deskriptivní případové studie, jež chce co nejkomplexněji popsat jev spočívající v potenciálním ovlivnění nezávislosti českého tisku po nástupu Andreje Babiše na mediální a politickou scénu. Zájem je zde tedy orientován na období let 2013 až 2017 a informace primárně pocházejí z analýzy dokumentů (např. zprávy o nezávislosti tisku v ČR organizace Freedom House pro roky 2013 až 2017), jež je pro případovou studii typická.

Metodologie organizace Freedom House spočívá v analytickém rozboru a udělení číselného skóre, které se pohybuje v rozmezí 0 (největší svoboda tisku) až 100 (nejmenší svoboda tisku). Toto vyhodnocování je založeno na 23 metodologických otázkách rozdělených do tří podkategorií, jehož výsledkem je označení nezávislosti tisku v té které zemi na: 1) svobodný tisk (*Free*; 0-30 bodů), 2) částečně svobodný (*Partly Free*; 31-60 bodů) a za 3) nesvobodný (*Not Free*; 61-100 bodů). Experti provádějící měření nezávislosti tisku dělí již zmíněné metodologické otázky do kategorií:

- 1) *Právní prostředí* (0-30 bodů) – zahrnuje prověření zákonů, právních předpisů a regulací, které by potenciálně mohly ovlivňovat obsah médií, případně informační funkci médií jako takovou. Důležitým bodem je zde svoboda projevu a volné působení novinářů v žurnalistice.

¹⁵¹ About Freedom of the Press. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press>

- 2) *Politické prostředí* (0-40 bodů) – hodnotí se rozsah politického vlivu do obsahu médií a tvůrčí nezávislost jak státem vlastněných, tak soukromých médií. Podstatným zkoumaným prvkem je cenzura a přístup novináře k informacím bez toho, aby byl obtěžován, zastrašován, nebo mu bylo jakýmkoliv způsobem bráněno ve vykonávání práce.
- 3) *Ekonomické prostředí* (0-30 bodů) – mapuje vlastnickou strukturu, transparentnost a koncentraci vlastnictví a moci. Dále hodnotí míru korupce a jejího vlivu na vydávaný obsah a dopad ekonomického stavu země na vývoj médií.¹⁵²

Každá z položených metodologických otázek následně získá určitý počet bodů, body jsou sečteny a z jejich součtu vzniká celkové skóre dané země dle škály uvedené výše. Je třeba uvést, že každá z kategorií se skládá z jiného počtu hlavních otázek, pod které vždy spadá řada dalších podotázek a bodování se zde také liší. Metodika bodování není veřejně dostupná. Autorka hlavní otázky, z nichž vychází i hodnocení nezávislosti českého tisku, volně přeložila z příslušné sekce oficiálních stránek Freedom House.¹⁵³ Tyto přeložené otázky jsou k dispozici jako Příloha 1 v Seznamu příloh na konci práce.

Pozn. autorky: Důležitou informací k celému měření Freedom House je, že rok uvedený u zprávy je pouze rokem, v němž zpráva vyšla. Např. zpráva k roku 2016 tak hodnotí vývoj roku 2015.

V České republice nezávislost tisku a svobodu projevu zaručuje *Listina základních práv a svobod*, konkrétně Článek 17.¹⁵⁴ Z něj plyne, že svoboda projevu a právo na informace jsou garantovány a jsou tak pevně zakotveny v právním řádu. Je jasně uvedeno, že cenzura, jakožto prostředek kontrolování obsahu, je nepřípustná. Nezcizitelné je i právo vyjadřovat svoje názory jakýmkoliv způsobem, tedy i prostřednictvím tisku, a možnost vyhledávat informace a šířit myšlenky. Svoboda projevu a právo k vyhledávání a šíření informací je možné zákonně omezit pouze v momentě, kdy by byla ohrožována či nějak omezována práva a svobody ostatních jedinců ve společnosti, případně kdy by byla ohrožena bezpečnost státu či veřejnosti.¹⁵⁵

¹⁵² Freedom of the Press 2017 Methodology. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press-2017-methodology>

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1992, částka 1.

¹⁵⁵ Ibid.

5.2 Měření nezávislosti českého tisku v letech 2013 až 2017 dle Freedom House

5.2.1 Rok 2013

V roční zprávě organizace Freedom House k roku 2013, jímž začíná sledované období praktické části této bakalářské práce, je uvedeno, že je zákon č. 46/2000 Sb., tedy tzv. tiskový zákon¹⁵⁶, který ošetřuje základní náležitosti a pravidla pro vydávání periodického tisku, fundamentálním prvkem pro nezávislou žurnalistiku. Ochranu médií dále zdůrazňuje Ústavní soud a obecně soudní systém. Zmíněn je případ z roku 2012, kdy Policie České republiky požadovala odhalení zdroje v jedné z kauz týdeníku *Respekt*, který však svůj zdroj odhalit odmítl. Policie tehdy udělila týdeníku pokutu a hrozila potenciální razií. Redakce podala proti pokutě stížnost k soudu, který rozhodl v prospěch *Respektu*.¹⁵⁷ Zpráva dále v návaznosti na metodologické otázky zmiňuje, že obtěžování a fyzické útoky na novináře jsou v ČR vzácné, kdy jako na výjimku poukazuje na zásah ozbrojených policistů v sídle České televize v roce 2011, který ale v roce 2012 Ústavní soud shledal jako protiústavní.¹⁵⁸

Tištěná média jsou dle Freedom House dostatečně různorodá, ač je ještě patrný doznívající efekt ekonomické krize z roku 2008. Německé a švýcarské společnosti ve sledovaném období vlastnily 80 % trhu s tištěnými médii, ale Freedom House zde již upozorňuje na postupný vzestup českých podnikatelských magnátů, který by mohl předznamenávat zvýšenou koncentraci vlastnictví médií. Většina médií je v soukromém vlastnictví a nabízí širokou názorovou škálu. Mediální legislativa jen minimálně ošetřuje vlastnictví. V otázce ekonomického prostředí veřejná média bojují s finanční udržitelností kvůli těsnější kontrole veřejných fondů a čím dál větším překážkám kladeným reklamě. Podle pozorovatelů Freedom House je patrný i pokles kvality zpravodajských portálů a tisku, protože dochází k větší bulvarizaci obsahu a úpadku tradičních tištěných médií.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 22. 2. 2000, částka 17.

¹⁵⁷ TABERY, Erik. EDITORIAL: SOUD OCHRÁNIL ZDROJ. *Respekt* [online]. 12. 8. 2012 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2012/33/editorial-soud-ochranil-zdroj>

¹⁵⁸ Vojenská policie zasáhla v ČT na základě protiústavního příkazu. *Česká televize* [online]. 19. 9. 2012 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1145572-vojenska-police-zasahla-v-ct-na-zaklade-protiustavnioho-prikazu>

¹⁵⁹ Freedom Of The Press 2013: Czech Republic. *Freedom House* [online]. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/czech-republic>

Tabulka č. 1: Skóre nezávislosti tisku v ČR pro rok 2013

Status k roku 2013		
Právní prostředí		4
Politické prostředí		8
Ekonomické prostředí		7
Celkové skóre a kategorie	19	SVOBODNÝ TISK

Zdroj: Autorka na základě dat Freedom House pro r. 2013

5.2.2 Rok 2014

Svoboda médií a tisku je v roční zprávě Freedom House pro rok 2014 ilustrována na příkladu politické satiry, která je v ČR soudem uznávanou formou kritiky. Soudní přejdou v tomto ohledu tak stále vzácné. Tištěná média mají na rozdíl od ostatních médií svou vlastní formu regulace, nestojí nad nimi tedy žádná zaštiťující rada jako je tomu v případě rádiového a televizního vysílání. Média nejsou vystavena politickým zásahům, Freedom House hodnotí např. pokrytí prezidentských voleb v médiích v roce 2013 za vyvážené, ale zároveň upozorňuje, že některá tištěná média byla nařknuta z veřejné podpory jednoho z kandidátů. Mezi otevřenými podporovateli byl i Andrej Babiš, který v týdeníku *5+2dny* podpořil Karla Schwarzenberga.¹⁶⁰ Freedom House v souvislosti s Andrejem Babišem upozorňuje na fakt, že když v červnu roku 2013 oznámil svůj záměr ke koupi mediálního domu MAFRA, spolu s tím se vyjádřil, že nikdy nebude zasahovat do práce redaktorů a nebude s nimi mluvit.¹⁶¹ Hned několik dnů nato ale volal do redakce *Lidových novin*, aby zkritizoval skutečnost, že v deníku chybělo upozornění na tiskovou konferenci Babišova hnutí ANO 2011.¹⁶² Aféra vyvrcholila odchodem několika redaktorů *Lidových novin* a prohlášením šéfredaktora Dalibora Balšínska, že: „*Stávající redakce*

¹⁶⁰ Pravicové deníky podpořily Schwarzenberga. *MediaGuru* [online]. 12. 1. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/01/pravicove-deniky-podporily-schwarzenberga/>

¹⁶¹ Babiš: ‚Prohlašuji na zdraví mých dětí, že nikdy nezasáhnu do práce Mafrů‘. *Echo24* [online]. 5. 5. 2017 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/i4HhS/babis-prohlasuji-na-zdravi-mych-deti-ze-nikdy-nezasahnu-do-prace-mafry>

¹⁶² Nevědí, s kým mají tu čest, stěžoval si Babiš na LN. Pak se omluvil. *Lidovky* [online]. 28. 6. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nevedi-s-kym-maji-tu-cest-stezoval-si-babis-na-ln-pak-se-omluvil-pbx-/zpravy-domov.aspx?c=A130628_173145_ln_domov_rak

*Lidových novin nebude nic měnit na své editoriaální politice a zůstane takovou, jakou byla posledních dvacet let, to znamená nezávislou. Současná redakce Lidových novin nikdy nebude podporovat zájmy žádných podnikatelských skupin, politických stran a ve svém složení zůstane nezávislá a bude se řídit profesionalitou, vnitřní redakční diskusí a svědomím.*¹⁶³ Babiš se tehdy za své jednání omluvil a navrhl vypracování etického kodexu, který měl přispět k větší transparentnosti a vymezení vztahu majitele a redakce.¹⁶⁴

Freedom House dále zmiňuje proměnu mediálního trhu a restrukturalizaci vlastnictví, která nastala v roce 2013 odkoupením MAFRY Andrejem Babišem a také Ringieru Danielem Křetínským a Patrikem Tkáčem. Freedom House zdůrazňuje, že tyto kroky vedly k větší koncentraci vlastnictví a tzv. „berlusconizaci“, tedy k potenciálnímu využívání médií k ovlivňování politické scény, kdy jako příklad slouží úspěch Andreje Babiše a jeho hnutí ANO 2011 v parlamentních volbách v roce 2013.¹⁶⁵ Další hodnocení se shodují se zprávou z roku 2013.

Tabulka č. 2: Skóre nezávislosti tisku v ČR pro rok 2014

Status k roku 2014		
Právní prostředí		4
Politické prostředí		8
Ekonomické prostředí		8
Celkové skóre a kategorie	20	SVOBODNÝ TISK

Zdroj: Autorka na základě dat Freedom House pro r. 2014

¹⁶³ BALŠÍNEK, Dalibor. BALŠÍNEK: Turbulence. *Lidovky* [online]. 27. 6. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/balsinek-turbulence-0qx-nazory.aspx?c=A130627_070704_ln_nazory_vs

¹⁶⁴ Etický kodex pro Babišovu Mafru vypracuje Karel Hvizďala. *Týden: MediaMania* [online]. 2. 7. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://mediamania.tyden.cz/rubriky/tisk/eticky-kodex-pro-babisovu-mafru-vypracuje-karel-hvizdala_275275.html

¹⁶⁵ Freedom Of The Press 2014: Czech Republic. *Freedom House* [online]. 2015 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2014/czech-republic>

5.2.3 Rok 2015

V otázce právního prostředí se roční zpráva k roku 2015 shoduje se zprávou z roku 2014. Jako příklad ochrany svobody slova a politické satiry Freedom House uvádí rozsudek Ústavního soudu, který v roce 2014 podpořil právo týdeníku *Reflex*, publikovat karikaturu v soudním sporu s tehdejší manželkou bývalého premiéra Jiřího Paroubka.¹⁶⁶ V otázce politického prostředí stále platí, že média nejsou vystavována politickým tlakům, ale Freedom House zmiňuje případ z března 2014, kdy tehdejší vicepremiér a ministr financí Andrej Babiš osočil redakci internetového serveru *Echo24* z provokace a naznačil, že by mohlo dojít k finanční kontrole investora serveru Jana Klenora.¹⁶⁷ Babiš se následně prostřednictvím *MF DNES* omluvil.¹⁶⁸ Freedom House dále uvádí, že je přítomná určitá forma autocenzury v českých médiích, a to především v těch, jejichž majitelé mají ekonomické i politické vazby. Fyzické útoky a obtěžování novinářů jsou stále vzácné.

V oblasti ekonomického prostředí je uvedeno, že všechna tištěná média jsou v soukromém vlastnictví, a platné je i stanovisko o názorové různorodosti vydávaného obsahu. Mediální legislativa stále zahrnuje jen minimální restrikce na poli vlastnictví, ale zvláštní důraz je v této sekci kladen na fakt, že mnoho soukromých médií nezveřejňuje své vlastnické struktury. Babiš, Křetínský a Tkáč dohromady vlastnili už 60 % trhu s tištěnými médii. Zmíněno je, že Babiš vlastní i rádio Impuls, které je největším rádiem v zemi. Freedom House tak ve svém hodnocení opět poukazuje na nebezpečí zvyšující se koncentrace vlastnictví a s tím spojené oligarchizace. Kvalita zpravodajství se dále snižuje, což dle Freedom House ilustruje nárůst počtu přímých přenosů, bulvárního obsahu a tzv. „Google žurnalistiky“, která si nezakládá na primárních zdrojích. Přetrvává ale tradice investigativní žurnalistiky.¹⁶⁹

¹⁶⁶ HRUBÝ, Dan. Raoul vyhrál nad Paroubkovou. Ústavní soud zamítl její stížnost proti dílu o sexu s manželem. *Reflex* [online]. 7. 5. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/56351/raoul-vyhral-nad-paroubkovou-ustavni-soud-zamitl-jeji-stiznost-proti-dilu-o-sexu-s-manzelem.html>

¹⁶⁷ Babiš se ve svých novinách omluvil za výroky o serveru Echo. *Aktuálně* [online]. 27. 3. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-se-ve-svych-novinach-omluvil-za-vyroky-o-serveru-echo/r~89fce26ab58c11e386aa002590604f2e/>

¹⁶⁸ Babiš: Nechci nikoho umlčovat. Omlouvám se. *IDnes* [online]. 27. 3. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-se-omluvil-echu24-za-slova-na-tiskovce-f2t-domaci.aspx?c=A140327_2049895_domaci_wlk

¹⁶⁹ Freedom of the Press 2015: Czech Republic. *Freedom House* [online]. 2016 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/czech-republic>

Tabulka č. 3: Skóre nezávislosti tisku v ČR pro rok 2015

Status k roku 2015		
Právní prostředí		4
Politické prostředí		8
Ekonomické prostředí		9
Celkové skóre a kategorie	21	SVOBODNÝ TISK

Zdroj: Autorka na základě dat Freedom House pro r. 2015

5.2.4 Rok 2016

V oblasti právního prostředí uvádí Freedom House tendenci některých politiků k nepřátelskému vystupování vůči médiím, jmenovitě jde hlavně o prezidenta České republiky Miloše Zemana a Andreje Babiše. Jako příklad uvádí jejich opakovanou kritiku na adresu České televize, že vůči nim vystupuje zaujatě. Dalším zde zmíněným případem je Babišova hrozba podání žaloby na americký časopis *Foreign Policy*¹⁷⁰, který Babiše v dubnu 2015 ve svém článku *Now the Czechs Have an Oligarch Problem, Too* vylíčil jako oligarchu a potenciální ohrožení demokracie v Čechách.¹⁷¹ V oblasti politického prostředí je uvedeno, že většina médií vykonává redakční činnost bez vnějších zásahů z politiky, ale podobně jako ve zprávě pro rok 2015 je patrný občasný výskyt autocenzury. Opět je ale ze strany Freedom House zdůrazněna přetrvávající tradice investigativní žurnalistiky a pouze vzácný výskyt fyzických útoků a obtěžování novinářů.

V ekonomickém prostředí je stejně jako ve zprávě pro r. 2015 uvedeno, že všechna tištěná média jsou v soukromém vlastnictví a stále poskytují různorodost názorů. Výměna vlastníků médií ze zahraničních na české byla završena v roce 2015 odchodem německé Verlagsgruppe Passau a příchodem Penta Investments Marka Dospivy. Toto Freedom House odhodnotil jako klíčový prvek vývoje pro rok 2016. Dále uvádí, že česká mediální krajina je nyní v rukách businessmanů a znovu potvrzuje varování před

¹⁷⁰ Andrej Babiš: „Budu žalovat americký časopis“. *Aktuálně* [online]. 17. 4. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/andrej-babis-budu-zalovat-americky-casopis/r~eb5adc4ae49f11e488b0002590604f2e/>

¹⁷¹ CICHOWLAS, Ola a Andrew FOXALL. Now the Czechs Have an Oligarch Problem, Too. *Foreign Policy* [online]. 10. 4. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2015/04/10/now-the-czechs-have-an-oligarch-problem-too-andrej-babis/>

oligarchizací a „berlusconizací“. Jako pozitivní ale Freedom House vnímá snahu české společnosti o změnu mediální legislativy ve světle zvyšující se koncentrace vlastnictví médií. Pokles kvality českého zpravodajství je pokračující.¹⁷²

Tabulka č. 4: Skóre nezávislosti tisku v ČR pro rok 2016

Status k roku 2016		
Právní prostředí		4
Politické prostředí		8
Ekonomické prostředí		9
Celkové skóre a kategorie	21	SVOBODNÝ TISK

Zdroj: Autorka na základě dat Freedom House pro r. 2016

5.2.5 Rok 2017

Ke dni odevzdání bakalářské práce nebyla ze strany Freedom House k dispozici kompletní roční zpráva pro rok 2017. Zveřejněno bylo pouze celkové skóre, které je uvedeno v tabulce níže a v hodnotách se shoduje se zprávou k roku 2016.

Tabulka č. 5: Skóre nezávislosti tisku v ČR pro rok 2017

Status k roku 2017		
Právní prostředí		4
Politické prostředí		8
Ekonomické prostředí		9
Celkové skóre a kategorie	21	SVOBODNÝ TISK

Zdroj: Autorka na základě dat Freedom House pro r. 2017

¹⁷² Diskuse: Z českých médií se vytrácí pluralita. *MediaGuru* [online]. 26. 6. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/06/diskuse-z-ceskych-medii-se-vytraci-pluralita/>

Z uvedených údajů organizace Freedom House o nezávislosti tisku v České republice napříč lety 2013 až 2017 je patrný mírný posun hned v několika otázkách. Změnou si prochází kvalita tisku, která je dlouhodobě v mírně sestupné fázi, což můžeme přičítat pravděpodobně i zrychlené informační době. Přesto je ale napříč lety ze strany Freedom House vyzdvihována kvalita české investigativní žurnalistiky. Dále je možné pozorovat lehký vzestup autocenzury v redakcích médií, jak ukazuje zpráva za rok 2015. Všechna tištěná média jsou v soukromém vlastnictví. Vlastnická struktura médií není dostatečně transparentní, je také patrná vysoká koncentrace médií a konečně za sledované roky došlo k razantní proměně mediálního trhu, kdy zahraniční investory a vlastníky nahradili čeští podnikatelé. Neměnný stav můžeme pozorovat především v ústavní garanci svobody projevu a v nestranném soudním posuzování případů týkajících se médií. Svobodný přístup k informacím pro novináře i veřejnost je stále zaručen a názorová různorodost tisku a dalších druhů médií taktéž. Fyzické násilí a zastrasování novinářů je v českém prostoru vzácné. Finanční udržitelnost médií je dlouhodobě náročná a správa médií vyžaduje vysoké náklady.

Freedom House v celkovém součtu 21 bodů český tisk označuje jako svobodný, ale je zřejmý nárůst o dva body (z 19 na 21 bodů) během let 2013 až 2017 směrem ke kategorii částečně svobodného tisku (od 31 bodů). Česká republika ale stále zůstává jednou ze 61 zemí označených hodnocením *svobodné* z celkového počtu 199 zkoumaných zemí.¹⁷³ Je ale nutno podotknout, že organizace Freedom House ve své zprávě o svobodě ve světě (*Freedom in the World*) k roku 2017 zařadila Českou republiku na seznam zemí, které je třeba sledovat, kdy jako jeden z potenciálních bodů obratu k horšímu označila podzimní parlamentní volby a možné vítězství populistického hnutí ANO Andreje Babiše.¹⁷⁴

Na závěr je vhodné zmínit, že Freedom House v rámci své další roční zprávy *Nations in Transit 2018*, která mapuje kvalitu demokracie v postkomunistických zemích, uvedl zhoršující se stav kvality české demokracie. Ta se na stupnici od 1 (nejdemokratičtější) do 7 (nejméně demokratické) propadla z předloňských 2,25 na skóre 2,29.¹⁷⁵ Nezávislost médií je zde jedním z faktorů přispívajících k finálnímu skóre

¹⁷³ Freedom of the Press 2017: Table of Country Scores. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/table-country-scores-fotp-2017>

¹⁷⁴ Freedom in the World 2017: Populists and Autocrats: The Dual Threat to Global Democracy. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2017>

¹⁷⁵ Nations in Transit 2018: Czech Republic Country Profile. *Freedom House* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/czech-republic>

a ta získala již pátý rok v řadě slabé hodnocení 2,75 především kvůli častým výpadům českých politiků na adresu novinářů.¹⁷⁶ Kvalita české demokracie je tak dle nejnovější studie Freedom House na nejnižší úrovni od roku 2004, ale v rámci regionu je to stále čtvrtý nejlepší výsledek.¹⁷⁷

5.3 Další statistiky nezávislosti českého tisku do r. 2017

V předchozí kapitole autorka uvedla hodnocení stavu nezávislosti českého tisku podle organizace Freedom House. Nezávislost českého tisku je ale zkoumána i dalšími organizacemi. V této kapitole bakalářské práce tak budou prezentovány aktuální závěry dalších vybraných organizací a institucí.

Například francouzská nevládní organizace Reportéři bez hranic (*Reporters without Borders*), která se specializuje na ochranu svobody tisku a médií po celém světě, vydává každoročně také svůj přehled o nezávislosti tisku, tzv. *World Press Freedom Index*.¹⁷⁸ Z něj také vyplývá sestupná tendence pro nezávislost českého tisku. V indexu pro rok 2013 (sledované období 2012) se Česká republika umístila na 16. místě ze 179 pozorovaných zemí.¹⁷⁹ V indexu pro rok 2014 si ČR polepšila o 3 příčky na 13. místo¹⁸⁰, což se střetává s hodnocením Freedom House pro stejný rok, kdy si naopak ČR pohoršila. Index pro rok 2015 neudává žádnou změnu¹⁸¹, ale markantní rozdíl nastal v indexu pro rok 2016, kdy se ČR propadla až na 21. místo.¹⁸² Index k roku 2017 prohloubil propad ještě o dvě příčky, tedy na 23. místo.¹⁸³ Důvodem je dle Reportérů bez hranic nevybíravé vyjadřování prezidenta republiky Miloše Zemana na adresu novinářů, snahy o zavedení trestného činu hanobení prezidenta republiky a v neposlední řadě také

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ HÁJEK, Lukáš. Demokracie je na ústupu v Česku i dalších postkomunistických zemích, varuje studie. *Česká televize* [online]. 26. 4. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2461498-demokracie-je-na-ustupu-v-cesku-i-dalsich-postkomunistickych-zemich-varuje-studie>

¹⁷⁸ 2017 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2017%2C#>

¹⁷⁹ 2013 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2014 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index-2013>

¹⁸⁰ 2014 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index-2014>

¹⁸¹ 2015 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2016 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2015>

¹⁸² 2016 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2016>

¹⁸³ 2017 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2017%2C#>

zvyšující se koncentrace médií za účelem posílení vlivu oligarchů typu Andreje Babiše, jak ve své krátké zprávě soudí tato organizace.¹⁸⁴ K největšímu poklesu ale došlo v indexu pro rok 2018 (který hodnotí r. 2017), kdy se Česká republika v otázce nezávislosti tisku propadla o 11 příček až na 34. místo.¹⁸⁵ Podle Reportérů bez hranic se svoboda tisku nejvíce snížila v Evropě, protože 4 z 5 největších propadů v míře nezávislosti tisku patří kromě České republiky také Maltě (65. místo), Srbsku (76. místo) a Slovensku (27. místo).¹⁸⁶

Dalším příkladem je analýza britské organizace Economist Intelligence Unit (EIU), která každoročně vydává svůj *Democracy Index*, jenž hodnotí kvalitu demokracie na škále 0-10 ve 167 zemích světa na základě 60 indikátorů.¹⁸⁷ Česká republika se ze svého hodnocení 8.06 v roce 2013, kdy spadala do kategorie „Plnohodnotná demokracie“, propadla do roku 2017 na hodnocení 7.62, čímž se posunula do nižší kategorie „Demokracie s chybami“.¹⁸⁸ I z dalších statistik je tak patrný pokles v oblasti nezávislosti tisku a kvality demokracie, který tím pádem může být přičítán i aktivitám Andreje Babiše.

¹⁸⁴ Czech Republic. *Reporters without Borders* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/czech-republic>

¹⁸⁵ 2018 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2018>

¹⁸⁶ RSF Index 2018: Hatred of journalism threatens democracies. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/rsf-index-2018-hatred-journalism-threatens-democracies>

¹⁸⁷ The Economist Intelligence Unit's Democracy Index. *Economist* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://infographics.economist.com/2018/DemocracyIndex/>

¹⁸⁸ Ibid.

Závěr

Autorka si v úvodu práce dala za cíl, analyzovat nezávislost tisku v České republice mezi lety 2013 a 2017 a vyvodit z této analýzy závěr, jestli došlo k narušení nezávislosti českého tisku. Odpovědí je, že k narušení nezávislosti tisku v podobě snahy o ovlivnění obsahu došlo ze strany Andreje Babiše vůči „jeho“ médiím. To se podepsalo na hodnocení nezávislých organizací, které u nezávislosti českého tisku od roku 2013 pozorují mírně sestupnou tendenci. K cíli práce se autorce podařilo dojít prostřednictvím široké analýzy zdrojů, včetně vyhodnocení statistik nezávislých organizací typu Freedom House a Reportéři bez hranic.

Pro tyto záměry se pracovalo s hypotézou, že dochází k ovlivňování českého tisku, a je tak narušována jeho nezávislost. Tato hypotéza se částečně potvrdila. Tištěná média se dle výsledků měření nezávislé organizace Freedom House, která sloužila jako hlavní podklad k vyhodnocení stavu českých tištěných médií a kvality demokracie, nepotýkají s politickými tlaky, jako spíše s tlaky ze strany jejich vlastníků, což platí především o tištěných médiích spadajících pod vydavatelský dům MAFRA. K podobnému závěru došel i Evropský parlament v roce 2017 ve světle kauzy s uniklými nahrávkami Babiše, na kterých úkoloval redaktora *MF DNES*. Evropský parlament tehdy vyloučil systémové zneužívání médií vládou, ale nevyločil selhání jednotlivce.

U Andreje Babiše byla od roku 2013 několikrát zaznamenána snaha o vměšování se do vydávaného obsahu a je tedy prokázáno, že konkrétně Babiš ovlivňoval svá tištěná média, což podporuje hypotézu stanovenou v úvodu práce. Jak ale plyne z konstatování mediálního teoretika Milana Šmída, absolutní objektivita a nezávislost médií je nesplnitelným ideálem. Jelikož je zachována názorová pluralita napříč periodiky, svobodný přístup k informacím pro novináře a svoboda slova je stále garantována *Listinou základních práv a svobod*, je možné konstatovat, že je český tisk v rámci možností stále nezávislý.

V úvodu práce byly položeny i dvě výzkumné otázky, které budou v následujících řádcích zodpovězeny. První otázka zněla: „Pozorujeme od roku 2013 úpadek českých tištěných médií v kontextu jejich nezávislosti?“

Zde je nutné si uvědomit, že v první řadě pozorujeme úpadek kvality českých tištěných médií. V současné době čelí nejen česká tištěná média, ale média obecně, tlakům ze strany jejich majitelů a také ze strany veřejnosti. Obzvláště tedy tištěná média jsou negativně zasažena dnešní rychlou informační dobou, která si žádá neustálý přísun

čerstvých informací. Tištěná média tak v tomto ohledu nemohou konkurovat internetovému zpravodajství. Tento tlak ještě umocňují čeští a slovenští podnikatelé, kteří česká média během sledovaných let kompletně odkoupili i od posledních zahraničních vlastníků. Všechna česká tištěná média jsou tak v rukou tuzemských podnikatelů, kteří je nezdědka vnímají hlavně jako prostředek k rozšíření svého investičního portfolia, případně jako platformu k propagaci svých aktivit. Kvalita české žurnalistiky tak upadá a objevuje se čím dál větší sklon k bulvarizaci obsahu, jak ostatně ukázaly roční zprávy organizace Freedom House. Zároveň ale došlo k pozitivnímu zjištění, že např. česká investigativní žurnalistika je stále vysoce kvalitní.

V kontextu úpadku nezávislosti českého tisku můžeme pozorovat, jak si Andrej Babiš upevňuje prostřednictvím médií svůj vliv. Nebezpečím se zdá být většinová koncentrace vlastnictví médií v rukou Andreje Babiše a Daniela Křetínského, která může v budoucnosti přispět k omezení názorové plurality, jež je ale klíčová pro udržení demokratičnosti a svobody tisku a české demokracie jako takové. Vhodným krokem by tedy mohlo být zpřísnění mediální legislativy prostřednictvím nových zákonů, které by více znesnadňovaly kumulaci mediální moci napříč tištěnými, rozhlasovými a televizními médii.

Tuto nutnost podtrhuje i fakt, že poprvé ve své historii má ČR v roli premiéra miliardáře a podnikatele Andreje Babiše, který je trestně stíhaný a který ještě donedávna vlastnil mediální dům MAFRA a další média. Sřet zájmů byl tedy zřejmý. Zde do určité míry pomohla novela zákona o střetu zájmů, jež vešla v účinnost v únoru roku 2017. Andrej Babiš tak byl přinucen k tomu, aby se zbavil svých firem, které převedl do svěřeneckých fondů. Ze třetí kapitoly této bakalářské práce, která byla zaměřena právě na sřet zájmů, ale vyplývá, že správu těchto fondů mají na starosti osoby blízké Andreji Babišovi, a že tedy sřet zájmů může pokračovat. Důležitým závěrem z této zmíněné kapitoly je, že díky statutu *osoby obmyšlené* se Babiš poté, co přestane být veřejným funkcionářem, nebo přestanou platit omezení z novely zákona o střetu zájmů, dostane zpět ke svému původnímu majetku.

Odpověď na první výzkumnou otázku tak zní, že úpadek tištěných médií od roku 2013 se dá pozorovat převážně s ohledem na kvalitu tištěných médií. V otázce nezávislosti českého tisku došlo k posunu dolů v uvedených statistikách především kvůli relativně rychlé a hromadné výměně majitelů mediálních domů ze zahraničních na české a následné nedostatečné transparentnosti vlastnických struktur těchto nových vlastníků. Systematické ovlivňování obsahu tisku ale nebylo prokázáno.

Druhá výzkumná otázka zněla: „Mají česká tištěná média a jejich vlastníci vliv na úroveň demokracie?“ Autorka této práce usuzuje, že ano. Jak bylo ukázáno v první kapitole, vztah mezi demokracií a médií je neoddělitelný a nepostradatelný pro správné fungování demokratického státu. Aby byla ve státě vysoká kvalita demokracie, je třeba zachovávat i kvalitní média, která budou poskytovat širokou názorovou škálu. Tento vztah platí i obráceně, jak ostatně popsal profesor Dahlgren ve svém konceptu „dvojitě demokratizace“, který je zmíněn v této bakalářské práci v podkapitole *Vztah médií a demokracie*.

Vliv tištěných médií a jejich vlastníků na úroveň demokracie se v České republice dostává na specifickou úroveň kvůli působení Andreje Babiše v politice. Obava z „berlusconizace“, kterou opakovaně zmiňuje Freedom House, je tedy na místě. Kvalita demokracie v České republice se dle závěrů autorky, které jsou založeny na mezinárodních statistikách *Democracy Index* od Economist Intelligence Unit a *Nations in Transit* od Freedom House, snižuje značným způsobem a je nejhorší od roku 2004. I čeští politologové a autoři knihy *Kvalita demokracie v České republice*, z níž autorka vycházela ve stejnojmenné kapitole této práce, soudí, že má česká demokracie celou řadu slabých míst. Problematická je především její neefektivita, výskyt miliardářů s nejasným vlivem, přetížený byrokratický systém, korupce a nestabilita vlád.

Aby se tyto a další aspekty české demokracie mohly pozvednout, je třeba více zapojit občany a probudit v nich zájem o dění kolem sebe, protože úroveň občanské participace a členství ve stranách jsou stále nízké. V momentě, kdy budou občané aktivnější a budou se více zajímat i o to, v jakých rukou se tištěná média nacházejí a jakým směrem se ubírají, což v současnosti dle získaných zjištění zajímá pouze 54 % lidí, může se česká demokracie vyvíjet k lepšímu. Média slouží jako hlídací pes demokracie tím, že informují o dění ve společnosti, kriticky hodnotí politický vývoj, a především produkují rozmanité názory. Názorová pluralita médií je tedy stejně podstatná pro vysokou úroveň demokracie, jako je kvalitní demokracie podstatná pro svobodný rozvoj médií, přičemž tuto nezbytnou propojenost médií a demokracie je třeba rozhodně hlídat v letech následujících.

Summary

The introduction of this bachelor thesis presented the aim to analyze the independence of Czech print media during the period of 2013 and 2017. The author of this thesis wanted to analyze whether the independence of Czech press has been disrupted over the course of these years. When analyzing Czech democracy, the history of media ownership, conflict of interest and mostly the *Freedom of the Press* reports by an independent watchdog organization Freedom House, it became clear that businessman and politician Andrej Babiš tried to influence his media several times.

In addition to that, two research questions were answered during the process of the examination of said reports and other materials. First question was: „Since 2013, has there been a decline in Czech print media in the context of its independence?“ The answer was that the general decline in the quality of Czech press has been more apparent than any direct violation of the independence and freedom of the press. The decline in the quality of Czech print media is mainly caused by the digital age and also by the extensive change of media’s ownership structure. The second question was: „Do the Czech print media and its owners have any influence on the level of democracy?“ It was established that they do have an influence. The strong bond between media and democracy is vital for a properly functioning democratic system.

Použité zdroje

Odborné články a publikace

BALÍK, Stanislav et al. *Kvalita demokracie v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 20. Politologická řada. ISBN 978-80-210-8537-4.

BAKER, C. Edwin. *Media Concentration and Democracy: Why Ownership Matters*. New York: Cambridge University Press, 2007, s. 177. ISBN 978-0-521-68788-1.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 368-370. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

DAHL, Robert A. *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál, 2001, s. 13-28. ISBN 80-7178-422-2.

DAHLGREN, Peter. *Television and the Public Sphere: Citizenship, Democracy and the Media*. Londýn: SAGE Publications, 1995, s. 6. ISBN 080398922-9.

DIAMOND, Larry a Leonardo MORLINO. *Assessing the quality of democracy*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2005, s. 9. ISBN 9780801882876.

HALLIN, Daniel C. a Paolo MANCINI. *Systémy médií v postmoderním světě: tři modely médií a politiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-377-2.

JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: Hledání nových modelů*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 10. ISBN 978-80-210-8449-0.

Kolektiv autorů CESES, *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Gutenberg, 2002. ISBN 80-86349-06-3, s. 622.

KONČELÍK, Jakub, Petr ORSÁG a Pavel VEČEŘA. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 32. ISBN 978-80-7367-698-8.

LIJPHART, Arend. *Patterns of democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven: Yale University Press, 1999, s. 48-49. ISBN 0300078935.

LOEPER, Antoine. Cross-border externalities and cooperation among representative democracies. *European Economic Review*, 2017, 91, s. 180-208.

MÜLLER, Karel B. *Koncept občanské společnosti, lobbování a veřejný zájem. Příčiny, podoby a důsledky demokratického deficitu v České republice*. Sociální studia/Social Studies, 2016, 2.1., s. 117.

RŮŽIČKA, Vlastimil. *Politika a média v konzumní společnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3667-9, s. 93.

SARTORI, Giovanni. *Teória demokracie*. Bratislava: Archa, 1993, s. 80-84. ISBN 80-7115-049-5.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4.

SCHUMPETER, Joseph Alois. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-732-5044-6.

TOCQUEVILLE, Alexis de. *Demokracie v Americe*. Praha: Academia, 2000, s. 194. ISBN 80-200-0829-2.

WILLIAMS, Russell L. Conflict of interest. In: RABIN, Jack. *Encyclopedia of public administration and public policy*. New York: Marcel Dekker, c2003, s. 223. ISBN 0824709462.

Legislativní dokumenty

Usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1992, částka 1.

Zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích. In: *Sbírka zákonů*. 25. 10. 1966, částka 36.

Zákon č. 86/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích. In: *Sbírka zákonů*. 28. 3. 1990, částka 19.

Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. In: *Sbírka zákonů*. 30. 10. 1991, částka 91.

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 22. 2. 2000, částka 17.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže). In: *Sbírka zákonů*. 4. 4. 2001, částka 58.

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. In: *Sbírka zákonů*. 16. 3. 2006, částka 55.

Zákon č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů*. 29. 11. 2016, částka 5.

Internetové zdroje

About Countries at the Crossroads. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report-types/countries-crossroads>

About Freedom of the Press. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press>

About Nations in Transit: What is Nations in Transit? *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit>

About us: About Freedom House. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/about-us>

AGROFERT získal povolení k převzetí vydavatelského domu MAFRA. *ÚOHS* [online]. 26. 8. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/1675-agrofert-ziskal-povoleni-k-prevzeti-vydavatelstvi-mafra.html>

Andrej Babiš: „Budu žalovat americký časopis“. *Aktuálně* [online]. 17. 4. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/andrej-babis-budu-zalovat-americky-casopis/r~eb5adc4ae49f11e488b0002590604f2e/>

Andrej Babiš: Korupce překročila únosnou mez. *Hospodářské noviny* [online]. 2011 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-52891140-andrej-babis-korupce-prekrocila-unosnou-mez>

AXELROD, Robert. Conflict of interest: an axiomatic approach. *Journal of Conflict Resolution* [online]. 1967, 11(1), 87 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/002200276701100107>

Až zase budu něco kupovat, napíšu to na twitter. *MediaGuru* [online]. 2013 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/08/az-zase-budu-neco-kupovat-napisu-to-na-twitter/>

Babiš kupuje mediální skupinu Mafra. *MediaGuru* [online]. 26. 6. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/06/babis-kupuje-medialni-skupinu-mafra/>

Babiš se ve svých novinách omluvil za výroky o serveru Echo. *Aktuálně* [online]. 27. 3. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-se-ve-svych-novinach-omluvil-za-vyroky-o-serveru-echo/r~89fce26ab58c11e386aa002590604f2e/>

Babiš vložil Agrofert do svěrenských fondů. Dohlížet na ně bude i partnerka Monika. *Lidovky* [online]. 3. 2. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/babis-vlozil-akcie-svych-firem-do-sverenskych-fondu-fh5-/zpravy-domov.aspx?c=A170203_121839_In_domov_ELE

Babiš převedl Agrofert do svěrenského fondu, dohlížet na něj bude i jeho partnerka. *Česká televize* [online]. 3. 2. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelivize.cz/ct24/ekonomika/2028378-babis-prevedl-agrofert-do-sverenskeho-fondu-dohlizet-na-nej-bude-i-jeho-partnerka>

Babiš: „Prohlašuji na zdraví mých dětí, že nikdy nezasáhnou do práce Mafry“. *Echo24* [online]. 5. 5. 2017 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/i4HhS/babis-prohlasuji-na-zdravi-mych-deti-ze-nikdy-nezasahnu-do-prace-mafry>

Babiš: Nechci nikoho umlčovat. Omlouvám se. *IDnes* [online]. 27. 3. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-se-omluvil-echu24-za-slova-na-tiskovce-f2t-domaci.aspx?c=A140327_2049895_domaci_wlk

Babišův střet zájmů má evropský dosah, píše německý týdeník Die Zeit. *IDnes* [online]. 4. 8. 2016 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/babis-stret-zajmu-die-zeit-trump-dok-/domaci.aspx?c=A160804_145602_domaci_bur

Bakala potvrdil koupi většinového podílu v Economii. *Česká televize* [online]. 30. 8. 2008 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media/1443339-bakala-potvrdil-koupi-vetsinoveho-podilu-v-economii>

BALŠÍNEK, Dalibor. BALŠÍNEK: Turbulence. *Lidovky* [online]. 27. 6. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/balsinek-turbulence-0qx-/nazory.aspx?c=A130627_070704_ln_nazory_vs

BARBER, Benjamin R. *The ambiguous effects of digital technology on democracy in a globalizing world* [online]. Heinrich Böll Stiftung, 2002 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.wissensgesellschaft.org/themen/demokratie/democratic.pdf>

CAREY, James. Journalism and Democracy Are Names for the Same Thing. *Nieman Reports* [online]. 15. 6. 2000, **Summer 2000** [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://niemanreports.org/articles/journalism-and-democracy-are-names-for-the-same-thing/>

CICHOWLAS, Ola a Andrew FOXALL. Now the Czechs Have an Oligarch Problem, Too. *Foreign Policy* [online]. 10. 4. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2015/04/10/now-the-czechs-have-an-oligarch-problem-too-andrej-babis/>

Czech Republic. *Reporters without Borders* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/czech-republic>

Czech media freedom: Let citizens decide fate of media-abusing politicians. *European Parliament* [online]. 1. 6. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20170529IPR76231/czech-media-freedom-let-citizens-decide-fate-of-media-abusing-politicians>

České noviny si rozdělily podnikatelské skupiny. *MediaGuru* [online]. 12. 8. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/08/ceske-noviny-si-rozdelily-podnikatelske-skupiny/>

Čtenost: Deníky potvrdily své pozice, vede Blesk. *MediaGuru* [online]. 9. 2. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2017/02/ctenost-deniky-potvrdily-sve-pozice-vede-blesk/>

DAVID, Collier a Steven LEVITSKY. Democracy with Adjectives: Conceptual Innovation in Comparative Research. *World Politics* [online]. Cambridge University Press, 1993, (3), 430-451 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25054009>

Diskuse: Z českých médií se vytrácí pluralita. *MediaGuru* [online]. 26. 6. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/06/diskuse-z-ceskych-medii-se-vytraci-pluralita/>

Etický kodex pro Babišovu Mafru vypracuje Karel Hvížd'ala. *Týden: MediaMania* [online]. 2. 7. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://mediamania.tyden.cz/rubriky/tisk/eticky-kodex-pro-babisovu-mafu-vypracuje-karel-hvizdala_275275.html

Freedom House [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/>

Freedom in the World 2017: Populists and Autocrats: The Dual Threat to Global Democracy. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2017>

Freedom Of The Press 2013: Czech Republic. *Freedom House* [online]. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/czech-republic>

Freedom Of The Press 2014: Czech Republic. *Freedom House* [online]. 2015 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2014/czech-republic>

Freedom of the Press 2015: Czech Republic. *Freedom House* [online]. 2016 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/czech-republic>

Freedom of the Press 2017 Methodology. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press-2017-methodology>

Freedom of the Press 2017: Table of Country Scores. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/table-country-scores-fotp-2017>

GAWRECKÁ, Daniela. Who Watches the Watchmen? Risk Perception and Security vs. the Privacy Dilemma in the Czech Press. *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [online]. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.soc.cas.cz/sites/default/files/soubory/who_watches_the_watchmen.pdf

GRUBER, Jan. Sobotka zvítězil: Babiš byl odvolán z vlády, na jeho místo přichází Pilný. *Deník Referendum* [online]. 24. 5. 2017 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/25321-sobotka-zvitezil-babis-byl-odvolan-z-vlady-na-jeho-misto-prichazi-pilny>

HABERMAS, Jürgen. How to save the quality press? *Signandsight.com* [online]. 21. 5. 2007 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.signandsight.com/features/1349.html>

HÁJEK, Lukáš. Demokracie je na ústupu v Česku i dalších postkomunistických zemích, varuje studie. *Česká televize* [online]. 26. 4. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2461498-demokracie-je-na-ustupu-v-cesku-i-dalsich-postkomunistickych-zemich-varuje-studie>

Haló noviny [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.halonoviny.cz/>

HORÁČEK, Filip. Miliardář Křetínský nakupuje rádia. Získává i dvojku trhu Evropu 2. *IDnes* [online]. 17. 4. 2018 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/kretinsky-investice-media-rozhlav-1-f22-/ekoakcie.aspx?c=A180417_085256_ekoakcie_fih

HRUBÝ, Dan. Raoul vyhrál nad Paroubkovou. Ústavní soud zamítl její stížnost proti dílu o sexu s manželem. *Reflex* [online]. 7. 5. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/56351/raoul-vyhral-nad-paroubkovou-ustavni-soud-zamitl-jeji-stiznost-proti-dilu-o-sexu-s-manzelem.html>

Jaromír Soukup (49 let). *Wiki iDnes* [online]. 22. 3. 2018 [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://wiki.idnes.cz/jaromir-soukup-0gm-/osobnosti-cr.aspx?klic=460102>

KABÁTOVÁ, Michaela. V Česku úroveň rovnosti žen a mužů stagnuje. *Česká pozice* [online]. 22. 11. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/v-cesku-uroven-rovnosti-zen-a-muzu-stagnuje-fzv-/tema.aspx?c=A171119_185113_pozice-tema_lube

KALENSKÝ, Jakub. Další skandál Věcí veřejných: Desítky milionů v hotovosti jejich členům. *Lidovky: Česká pozice* [online]. 7. 2. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/dalsi-skandal-veci-verejnych-desitky-milionu-v-hotovosti-jejich-clenum-1ng-/tema.aspx?c=A130207_104304_pozice_95630

KLUB NA OBRANU ČESKÉ DEMOKRACIE. VÝZVA: Česká média v ohrožení. Europarlament se musí zabývat Babišem. *Svobodné fórum* [online]. 18. 5. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://forum24.cz/vyzva-ceska-media-v-ohrozeni-europarlament-se-musi-zabyvat-babisem/>

Komu patří české noviny? Nově budou jen zdejších miliardářů. *Aktuálně* [online]. 12. 8. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/komu-patri-ceske-noviny-nove-budou-jen-zdejsich-miliardaru/r~e6845e2640c511e5b3730025900fea04/>

KRÁLOVÁ, Lenka. Lidé většinou netuší, komu patří média v ČR a ani je to příliš nezajímá. *Deník* [online]. 16. 5. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/lide-vetsinou-netusi-komu-patri-media-v-cr-a-ani-je-to-prilis-nezajima-20170516.html>

'Majetkový striptýz povede k závisti.' Senátoři napadli rozsah zveřejňování majetku u Ústavního soudu. *Irozhlas* [online]. 30. 11. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/majetkovy-striptyz-povede-k-zavisti-senatori-napadli-rozsah-zverejnovani-majetku_1711301815_dp

Mission & Values. *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.idea.int/about-us/mission-values>

Nations in Transit 2018: Czech Republic Country Profile. *Freedom House* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/czech-republic>

Nevědí, s kým mají tu čest, stěžoval si Babiš na LN. Pak se omluvil. *Lidovky* [online]. 28. 6. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nevedi-s-kym-maji-tu-cest-stezoval-si-babis-na-ln-pak-se-omluvil-pbx-/zpravy-domov.aspx?c=A130628_173145_ln_domov_rak

Novela z. o střetu zájmů. In: *Sněmovní tisk 564*. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=564>

O společnosti. *Vltava Labe Media* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.vlmedia.cz/o-spolecnosti>

Our History. *Freedom House* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/content/our-history>

OVČÁČEK, Jiří. Prezident republiky vetoval zákon o střetu zájmů. *Hrad* [online]. 19. 12. 2016 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-vetoval-zakon-o-stretu-zajmu-13090>

PEHE, Jiří. *Jak je na tom česká demokracie* [online]. 19. 9. 2014 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/jak-je-na-tom-ceska-demokracie/>

Penta se stala vlastníkem VLP. *Vltava Labe Media* [online]. 3. 11. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.vlmedia.cz/tiskove-zpravy/penta-se-stala-vlastnikem-vlp.html?strana=9>

Penta Story. *Penta Investments* [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.pentainvestments.com/cs/about/story.aspx>

Periodický tisk. *ABC ČR* [online]. Červen 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk-1/?filterYear=2017&filterMonth=6>

Poslanecká sněmovna definitivně schválila zákon o střetu zájmů. *Vláda* [online]. 11. 1. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/aktualne/poslanecka-snemovna-definitivne-schvalila-zakon-o-stretu-zajmu-152513/>

Pravicové deníky podpořily Schwarzenberga. *MediaGuru* [online]. 12. 1. 2013 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/01/pravicove-deniky-podporily-schwarzenberga/>

Prezident Zeman napadl u Ústavního soudu zákon o střetu zájmů. *Česká televize* [online]. 14. 2. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2035840-prezident-zeman-napadl-u-ustavniho-soudu-zakon-o-stretu-zajmu>

Příběh deníku Super: velké plány, malé příjmy. *IDnes* [online]. 19. 7. 2002 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/pribeh-deniku-super-velke-plany-male-prijmy-fes-/ekoakcie.aspx?c=A020717_224114_ekoakcie_pol

PŠENIČKA, Jiří a Martin ŤOPEK. Tajná nahrávka naznačuje, že Babiš manipuluje s médii. O místo kvůli ní přišel už jeden redaktor. *Hospodářské noviny* [online]. 3. 5. 2017 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65717170-nahravka-udajne-usvedcuje-babise-z-manipulace-s-medii-o-misto-kvuli-ni-prisel-uz-jeden-redaktor>

REICHL, Jiří. Poslanci zmírnili pravidla pro majetkové přiznání politiků. Novela putuje do Senátu. *Česká justice* [online]. 20. 4. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/poslanci-zmirmili-pravidla-pro-majetkove-priznani-politiku-novela-putuje-do-senatu/>

Rheinisch-Bergische Druckerei. *Rheinisch-Bergische Druckerei: Über uns* [online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.rheinisch-bergische-druckerei.de/unternehmen/ueber-uns/>

RSF Index 2018: Hatred of journalism threatens democracies. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/rsf-index-2018-hatred-journalism-threatens-democracies>

Slovenský ústav uspěl ve sporu s Babišem kvůli StB, politik se chce dál soudit. *IDnes* [online]. 2017 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/andrej-babis-ustav-pameti-naroda-stb-d7j-/zahranicni.aspx?c=A171012_092835_zahranicni_jj

Soud očistil Babiše. Možná by se někteří lidé měli omluvit, řekl ministr. *Česká televize* [online]. 2014-06-26, rev. 2014-06-26 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1028162-soud-ocistil-babise-mozna-se-nekteri-lide-meli-omluvit-rekl-ministr>

STAUBER, Jakub. Organizační vývoj nových politických stran v České republice pohledem teorie institucionalizace. *Acta Politologica* [online]. 2015, 7(2), s. 133-155 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/282366318_Organizacni_vyvoj_novych_politickyh_stran_v_Ceske_republice_pohledem_teorie_institucionalizace

Střet zájmů. *Transparency* [online]. [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/pravni-poradna/stret-zajmu/>

ŠMÍD, Milan. *Vliv vlastnictví médií na jejich nezávislost a pluralitu* [online]. 2004, s. 3 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/pril01/smidvlastnictvi.pdf>

ŠMÍD, Milan. Téma – objektivita médií. *Louc.cz* [online]. 2011 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/11/2290219.html>

ŠMÍD, Milan. Byznys a média aneb O tom českém mediálním podnikání. *Louč* [online]. 10. 7. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/14/2580710.html>

ŠPAČKOVÁ, Iva. Babiš končí ve vedení Agrofertu. Dal si výpověď a čeká na výmaz z rejstříků. *IDnes* [online]. 20. 1. 2014 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/babis-konci-v-agrofertu-0v3-/ekoakcie.aspx?c=A140120_171609_ekonomika_spi

TABERY, Erik. EDITORIAL: SOUD OCHRÁNIL ZDROJ. *Respekt* [online]. 12. 8. 2012 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2012/33/editorial-soud-ochranil-zdroj>

Tabulka údajů: BORGIS a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI1_Borgis.pdf?2

Tabulka údajů: CZECH NEWS CENTER a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI2_CzechNewsCenter.pdf?2

Tabulka údajů: Economia a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI3_Economia.pdf?2

Tabulka údajů: EMPRESA Média a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI4_EmpresaMedia.pdf?2

Tabulka údajů: Mafra a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI5_MAFRA.pdf?2

Tabulka údajů: VLTAVA LABE MEDIA a.s. *Taxparency* [online]. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: http://www.taxparency.eu/structures/pdf/TI9_VltavaLabeMedia.pdf?2

The Economist Intelligence Unit's Democracy Index. *Economist* [online]. [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://infographics.economist.com/2018/DemocracyIndex/>

TI: Vlastníky českých médií nelze vždy dohledat. *MediaGuru* [online]. 12. 6. 2017 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2017/06/ti-vlastniky-ceskych-medii-nelze-vzdy-dohledat/>

Ústav pamäti národa. *KS ZNB-Správa ŠtB Bratislava (Séria: II): záznam č. 25085* [online]. [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.upn.gov.sk/regpro/zobraz.php?typ=kraj&kniha=75&strana=18&zaznam=68924>

Verejný zájem. *Iuridictum* [online]. [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Ve%C5%99ejn%C3%BD_z%C3%A1jem

VLASTNÍCI. *CZECH NEWS CENTER* [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <https://www.cncenter.cz/clanek/2370/vlastnici>

Vojenská policie zasáhla v ČT na základě protiústavního příkazu. *Česká televize* [online]. 19. 9. 2012 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1145572-vojenska-police-zasahla-v-ct-na-zaklade-protiustavniho-prikazu>

VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Apolitický koncept novin ničí české deníky. *MediaGuru* [online]. 26. 11. 2015 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/11/apoliticky-koncept-novin-nici-ceske-deniky/>

Výsledky MEDIA PROJEKTu za 3. a 4. čtvrtletí 2016: Tiskové tituly čte 9 z 10 obyvatel ČR. *Unie vydavatelů* [online]. 17. 4. 2018 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.unievydavatelu.cz/cs/home/novinky/1683-data-o-ctenosti-za-3-q-a-4-q-2015>

ZAHRÁDKOVÁ, Michaela. Čtvrtstoletí českých médií. Díl první (1989–1993). *Tyden: MediaMania* [online]. 14. 2. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: https://mediamania.tyden.cz/rubriky/tisk/ctvrtstoleti-ceskych-medii-dil-prvni-1989-1993_261374.html

Zdeněk Bakala. *Forbes* [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.forbes.cz/miliardari/#bakala>

ZENKNER, Petr. Stranický tisk včera a dnes. *NEWTON Media* [online]. 31. 10. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://www.newtonmedia.cz/cs/mediainfo-cz/komentare/stranicky-tisk-vcera-a-dnes/detail>

Změní Babiš politickou mapu českých deníků? *MediaGuru* [online]. 28. 6. 2013 [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/06/zmeni-babis-politickou-mapu-ceskych-deniku>

2013 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2014 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index-2013>

2014 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2015 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index-2014>

2015 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2016 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2015>

2016 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2017 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2016>

2017 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2017%2C#>

2018 World Press Freedom Index. *Reporters without Borders* [online]. 2018 [cit. 2018-04-27]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2018>

Teze bakalářské práce

Teze závěrečné diplomové práce

Katedra politologie IPS FSV UK

Příjmení, jméno: Holá, Markéta

Název práce: Vývoj nezávislosti českého tisku od roku 2013 do současnosti v kontextu úrovně demokracie a střetu zájmů

Vedoucí práce: PhDr. Kamil Švec, Ph.D. **Název práce v AJ:** Development of the independence of the Czech press from 2013 to 2017 in the context of the level of democracy

Studijní obor: Politologie a mezinárodní vztahy (Bc.) **Semestr zadání:** letní

Ak. rok podání: 2016/2017 **Předpokládaný termín dokončení:** LS 2018 **Typ práce:** bakalářská

Zdůvodnění výběru práce (max 2000 znaků):

Důvodem výběru tématu práce je především to, že se v kontextu politického vývoje jedná o aktuální politické téma, které je relevantní pro současné dění z hlediska vedení politické diskuze a možného dopadu na vnímání svobody českých médií i na mezinárodní scéně. I díky své proměnlivosti a vývoji otázka nezávislosti českého tisku v kontextu demokracie a střetu zájmů představuje novou výzvu k odbornému zpracování.

Střet zájmů a podezření z ovlivňování médií podnikatelem, předsedou hnutí ANO a ministrem financí Andrejem Babišem je v roce 2017 důvodem politické krize nejen ve vládní koalici, ale i důvodem krize ve vztahu prezidenta České republiky a vlády. Andrej Babiš nemá jednoznačně vyjasněny majetkové poměry a jeho společnost Agrofert, nyní již převedena do světeckého fondu, kde je jedním ze správců životní partnerka Andreje Babiše, vlastní Mafru - vydavatelství nejčtenějších českých deníků. I na základě této skutečnosti byla českými poslanci schválena novela zákona o střetu zájmů, na níž byla vzápětí podána stížnost k Ústavnímu soudu České republiky.

V této práci tak bude v rámci vývoje nezávislosti českého tisku zkoumána kvalita demokracie, její proměny a v obecné rovině i vztah politiky a tištěných médií.

Předpokládaný cíl (max 1500 znaků):

Cílem této bakalářské práce je zachycení a analýza vývoje nezávislosti českého tisku v kontextu kvality demokracie a z hlediska politických důsledků, a to od roku 2013 do současnosti. Pro tuto práci je důležitá i analýza měření nezávislosti tisku organizace Freedom House.

Nedostatečná majetková transparentnost osob působících v politice, v případě této bakalářské práce především osoby Andreje Babiše, vyvolává podezření, které může vést až k odvolávání ministrů, pádu vlády a destabilizaci politického prostředí. Témata nezávislosti tisku, proměny demokracie a střetu zájmu v České republice jsou v poslední době hojně diskutována a vzájemně se prolínají.

Metodologie práce (max 1500 znaků):

Práce bude případová studie, která spočívá v analýze nezávislosti českého tisku za účelem poznání vazeb majitelů jednotlivých vydavatelství domů na české politické strany, potenciálního střetu zájmů a možného potlačování svobody slova ve formě regulace publikovaného obsahu. V práci je prováděna analýza českých tištěných médií, jejich vlastníků, jejich politické angažovanosti, atp., přičemž je dále využíváno statistik, metodiky a kritérií měření nezávislosti tisku a demokracie organizace Freedom House. Využíváno je i dalších statistických údajů ze zdrojů typu MediaGuru nebo Czech Free Press. Pracuje se také se zákonem o střetu zájmů, známým také jako „lex Babiš“. V této bakalářské práci jsou položeny dvě výzkumné otázky:

Pozorujeme od roku 2013 úpadek českých tištěných médií v kontextu jejich nezávislosti? Mají česká tištěná média vliv na úroveň demokracie?

Základní charakteristika tématu (max 1500 znaků):

Tato bakalářská práce zkoumá vývoj nezávislosti českého tisku od roku 2013 do současnosti. V roce 2013 podnikatel a současný ministr financí Andrej Babiš zakoupil mediální skupinu Mafra, která vydává celostátní deníky Mladá fronta Dnes a Lidové noviny.

Ve této práci je zkoumán stav českého tisku v souvislosti s osobou Andreje Babiše, a zabývá se tím, jestli byla narušena nezávislost a objektivnost tisku v České republice. K tomuto zkoumání slouží hodnoty a ukazatele poskytované každoročními reporty organizace Freedom House, jejíž metodika a fungování budou zpracovány v první, teoretické části práce. Nejen v souvislosti s měřeními Freedom House je v práci hodnocena i kvalita české demokracie, která je reprezentována i obecnou úrovní českého tisku.

Důležitým aspektem této práce je střet zájmů, který je v tomto kontextu též zahrnut a analyzován, a je klíčovým spolu s tématem demokracie. Práce je ve svém zkoumání zaměřena čistě jen na tištěná média, viz denní tisk jmenovaný výše, a další nejčtenější noviny jako například Hospodářské noviny.

Předpokládaná struktura práce (max 1400 znaků):

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, do části teoretické a do části praktické. Po představení práce v úvodu se v teoretické části čtenář v první kapitole seznámí se základními pojmy této práce, tedy s definicemi pojmů jako vlastnictví médií, nezávislost tisku, regulace obsahu, střet zájmů, svoboda projevu a demokracie. V druhé kapitole je zahrnuta metodologie měření nezávislosti tisku od organizace Freedom House, která každoročně vypracovává celosvětové reporty tohoto rázu, včetně České republiky.

V analytické části jsou v další kapitole porovnávány a vyhodnocovány reporty nezávislosti českého tisku od roku 2013. V práci se nevychází pouze z hodnocení organizace Freedom House, ale k pozorování jsou využívány i české zdroje, mezi které patří statistiky poskytované internetovými servery Czech Free Press a Forum 24 (projekt vzniklý transformací Svobodného fóra), které jsou podrobeny kritickému zhodnocení v příslušné podkapitole.

V následující kapitole je dále zkoumána osoba Andreje Babiše a jeho působení v čele Mafry. Snahou je prokázat, jestli došlo nebo nedošlo k ovlivňování vydávaného obsahu. Pátá kapitola je zaměřena na novelu o střetu zájmů, známou jako "lex Babiš", a proces jejího přijímání. Šestá kapitola obsahuje analýzu úrovně demokracie na základě závěrů získaných rozбором aspektů z předchozích kapitol a dalších reportů organizace Freedom House.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- AXELROD, Robert M. Conflict of interest: A theory of divergent goals with applications to politics. Markham Pub. Co., 1970. ISBN 978-0841030206
- BAKER, C. Edwin. Media concentration and democracy: why ownership matters. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 978-0-521-68788-1.
- ČELOVSKÝ, Bořivoj. Konec českého tisku. 2., přeprac. a rozš. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. ISBN 80-86101-51-7
- GIANONNE, Diego. Political and ideological aspects in the measurement of democracy: The Freedom House case [online]. 2010 [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/232830311_Political_and_ideological_aspects_in_the_measurement_of_democracy_The_Freedom_House_case
- LUPHART, Arend. Patterns of democracy: Government forms and performance in thirty-six countries. Yale University Press, 2012. ISBN 978-0300172027
- MÜLLER, Karel B. Koncept občanské společnosti, lobbování a veřejný zájem. Příčiny, podoby a důsledky demokratického deficitu v České republice. Sociální studia/Social Studies, 2016, 2.1.
- POUPEROVÁ, Olga. Regulace médií. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-48-6
- RŮŽIČKA, Vlastimil. Politika a média v konzumní společnosti. Grada Publishing as, 2011. ISBN 978-80-247-3667-9
- ŠMÍD, Milan. Vliv vlastnictví médií na jejich nezávislost a pluralitu. 2004. - studie
- VEČEŘA, Pavel. Úvod do dějin tištěných médií. Praha: Grada Publishing, 2015. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-4178-9
- Freedom House [online]. New York City [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/>
- Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sběrka zákonů. 2017.

Teze odevzdány dne: 24.5.2017

_____ **podpis studenta/-ly**

Schváleno vedoucím práce dne: 24.5.2017

Schváleno garantkou/koordinátorem oboru dne: _____

_____ **podpis vedoucího práce**

_____ **podpis garantky / koordinátora oboru**

Seznam příloh

Příloha 1 : Hlavní metodologické otázky Freedom House z výzkumu <i>Freedom of the Press</i> (překlad textu od autorky práce).....	67
---	----

Přílohy

Příloha 1 : Hlavní metodologické otázky Freedom House z výzkumu *Freedom of the Press* (překlad textu od autorky práce)

Hlavní metodologické otázky v kategorii *Právní prostředí* jsou:

- a) *Obsahuje Ústava či další zákony ustanovení zaměřená na ochranu nezávislosti tisku a svobody projevu?*
- b) *Existují v právním systému restriktivní opatření, která by trestala novináře nebo blogery?*
- c) *Existují tresty za pomluvu veřejných úředníků či pomluvu státu?*
- d) *Je soudnictví nezávislé a posuzují soudci případy týkající se médií nestranně?*
- e) *Je zajištěna patřičná funkce svobody informací a mohou ji novináři využívat?*
- f) *Mohou jednotlivci nebo podnikatelská uskupení legálně zakládat a spravovat soukromá média bez vměšování třetích stran?*
- g) *Působí vedoucí orgány médií svobodně a nezávisle?*
- h) *Není jedinci bráněno ve volbě stát se novinářem a provozovat žurnalistiku?*

Kategorie *Politické prostředí* je tvořena sedmi hlavními otázkami:

- a) *Do jaké míry je obsah vydávaný médii určován vládou nebo stranickými zájmy?*
- b) *Je přístup k oficiálním i neoficiálním zdrojům obvykle kontrolován?*
- c) *Existuje oficiální či neoficiální cenzura?*
- d) *Provozují novináři autocenzuru?*
- e) *Mají lidé přístup k rozsáhlému a rozmanitému zdroji informací v médiích?*
- f) *Mohou místní i zahraniční novináři svobodně a bezpečně pokrývat zpravodajství?*
- g) *Jsou novináři, blogeři či média kvůli svému zpravodajství vystavováni zastrašování nebo fyzickému násilí ze strany státu?*

Osm hlavních otázek z kategorie *Ekonomické prostředí*:

- a) *Do jaké míry jsou média vlastněna či kontrolována státem, a ovlivňuje to tak jejich různorodost pohledů?*
- b) *Je vlastnictví médií transparentní, a má tak zákazník možnost posoudit nestrannost vydávaných zpráv?*
- c) *Je vlastnictví médií vysoce koncentrované, a ovlivňuje to tak různorodost obsahu?*
- d) *Je omezována produkce a distribuce zpráv?*
- e) *Vyžaduje založení a následná správa médií vysoké náklady?*
- f) *Snaží se stát či jiní aktéři o kontrolu médií prostřednictvím reklamy či finančních příspěvků?*
- g) *Jsou novináři, blogeři nebo média placena veřejnými či soukromými zdroji, jejichž cílem je ovlivňování jejich novinářské práce?*
- h) *Má celková ekonomická situace negativní dopad na finanční udržitelnost médií?*